

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható, — az osztrák tartományok számára Sznelinski György es. kir. egyet. könyvtárnál Bécsben, I. Stephansplatz Nr. 6.

VIG ÓRÁK

ELBESZÉLÉSEK, TÁRCZÁK.

Irta

BERCZIK ÁRPÁD.

Ára füzve 1 frt 20 kr.

Tartalom: Leány! — Ottl. — A báránka. — Hogy töltötte napjait az öreg úr? (Emlékegetések Deák Ferenczről.) — Szól a madár! — A busz magyar. — Egy pesti ház. — A commissió. — Virginia. — Az a bizonyos vagy ruha. — A fehér rókák. — A mandátum. — Először a színházban. — Jé bor. — Az első látogatás. — Ügyetlen udvarló. — A hódrémes kabát. — A kölöncök. — A grajzer. — A beteg diák. — Egy szakáll története.

Franciaország és a Külföld Minden illatszerezés és néli és Fodrásznál

La VELOUTINE

Különleges Rizsor

CH. FAY, ILLATZSÉRESZ

PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

BARNA FOGORVOS

Budapest, váci utca 24. szám.

Készít egyes fogakat, fogsorokat és plombokat, jótállás mellett; áruk mérésékelték. Kívánatra részletfizetésre.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárakban kapható:

OROSZ BESZÉLYEK

ELSŐ KÖTET.

RTÁK

PUSKIN SANDOR, GOGOL MIKLÓS, KRYLOV I., DOSZTOJEVSKIJ TÓDOR, TURGENYEV IVAN.

Ára vászonba kötve 2 frt.

Tartalom: Puskín Szergej. Sándor. Anyegin Eugén. Regény versekben. Ford. Bérczy K. — Kiaszony parasztruhában. — Pikkdéma. — Hóvivatar. — Gogol Miklós. A szoroesecezi vásár. — A rettenetes bosszú. — A májusi éj vagy a vízbefutó leány. — Krylov Andrejevics Iván. Éjszakák. — Dosztojevskij Tódor. — A szerény asszony. — Turgenyev Iván. Egy kétségbeesett ember. — Régi képek. — Költemények prózában. Fordította Geopry László.

LEGHÁLÁSABB

Dilettáns-MUNKA.

Meglepo szép!! szinpompás!!

"DIAPHANIE"

ÜVEGFESTÉS UTÁNZATA.

UTASITÁS és ÁRJEGYZÉK INGYEN.

SEEFEHLNER J. L.

IV ker.

Váci-utca 9. sz.

BUDAPESTEN.

Jó tanács aranyat ér!

E szavak igazságot kíván betegségek alkalmával érte meg az ember, s ép azért Richter kiadott-antézete a **legszivélyes** köszönet-iratokban részelt. „Der Krankenfreund“ (A beteg barátja) című kis illusztrált munka megküldésért. Abban nagy mennyiségű **legjobb és legelőnyösebb háziaszer** van kimerítőleg leírva, és egyuttal szerencsésen meggyógyultak mellésatolt tudósításával bebizonyították hogy igen gyakran **egyszerű háziaszer** el-gőségek, hogy egy látszólag **gyógyíthatlan betegség** rövid idő alatt meggyógyuljon. Ha a betegnek az igazi szer rendelkezésére áll, akkor még **nehéz betegségnél** is gyógyulás remélhető; minél fogva egy beteg se mulasztja el levelező-lapon az említett könyv megküldéséről Richter kiadó-intézetéhez. Lépésbe fordulni. Ezen olvasásra érdemes könyv utasítása szerint könnyebben fogja a helyes választást megtenni. — Megjegyzendő az is, hogy a könyv megküldésével a megrendelőre **semmiféle költség** nem hárulik.

Wiesbadeni forráskút-szappan

Wiesbaden város és a fürdő-igazgatóság hivatalos ellenőrzése mellett készítve.

A wiesbadeni forráskút-szappan, mely a forráskút sűrített alkatrészeiből nyerve s a legjelesebb pipere-anyagokkal készítették; minden csipős-éget nélkülözve, kitűnő gyógyhatással bír, miután a forráskútból átvett alatrészek közvetlenül a bőrön keresztül a testbe vezet. Egészségesek számára a test ápolására legjobb szer gyanánt, és mint **védőszel: mindonbőrvazar** ellen ajánlható, mivel folytan minden pipere-szertalon felelőseknek ny mint gyermekek részére folytonos alkalmazásban kellene lenni. **Ára darabonként 50 kr.**

Szállítja a wiesbadeni forráshivatal **Wiesbadenben.**

Egyedül főraktár Ausztria-Magyarország részére: **Brady C. gyógyszerész** Kremsierben (München). — Valódi minőségben kapható Budapesten: Eisendorfer G. gyógyszerésznél, gyógyszerár a Szent-Háromság-hoz, Török József gyógyszerész, király-utca 12. Budai Emil gyógyszer, a városi gyógygyártásban; Szöllös István gyógyszerár a „Magyarország védasszonyához“, Krisztinaváros, Karácsony-utca, 1. sz. **Lugosy - Vertes Lajos** gyógyszerész. — A sashoz.

Orvosi tanács hölgyeknek!!

As arcából ápolására, bőrtálcá szepölő s májfolt el-távolítására kizárólagosan a „Styly“-Ple aszkenoics használatasch. Kapható a „városi gyógyszerárban“ Budapesten, városház-tér.

WIESENBERG-LEIPZIG

COEILLO-FIGURÁK

PUSKIN-KRISTOF-LASZLO

BUDAPEST, Erzsébet-tér 19.

„Ma

gyar Háziaszony“ hástártási és szepirdalmi hetilapnak előfizetési ára:

egész évre frt 6.— félévre „ 3.— negyedévre „ 1.50

Matatványások kívánatán ingyen és bérmentve küldetnek A „Magyar Háziaszony“ kiadóhivatala Budapest nagy-korona-utca 20.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., egyetem-utca 4. sz. alatt

A legrégibb népies gyógyszer a koncentrált klosternenburgi tag-esszencia

(köszvény-folyadék)

az orvosrendőri vegyzésti müteremben megvisgálva és bejegyzett védjegy által eladásra birtosítva.

4 üveg 50 kr. 1 üveg 1 frt. postai szállítással 15 kr.-nál több.

HOFFMANN ALFRED gyógyszerész Klosternenburgban.

Valódi minőségben a következő gyógyszerárakban: Főraktár Magyarország részére Török József, Budapest, király-utca 12. Árad: Rozsnyai M. Dobozcon: Dr. Rothschnek. Szabadkán: Jóó. Pécs: Sipőcz B. Pozsonyban: Dr. Adler R. és Erdy István. Győrött: Petri P. Szegeden: Barcsay K. Verseccon: Müller O., Kúchler B. Székesfehérvár: Say R. Kassán: Wandraschek K. Temesvárott: Jahner N. és Klamann Albert.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható — az osztrák tartományok számára Sznelinski György es. kir. egyetemi könyvtárnál Bécsben, I. Stephansplatz Nr. 6.

1848 és 1849-ből.

ÉLMÉNYEK ÉS BENYOMASOK. OKIRATOK ÉS EZEK MAGYARÁZATA. TANULMANYOK ÉS TORTÉNELMI KRITIKA.

Irta **Id. GÖRGEY ISTVÁN.**

Első kötet. Ára füzve 2 frt 40 kr. Második kötet. — Ára füzve 4 forint.

MERTENS ÉS TÁRSA

elsőrangú fényképészeti műintézet Erzsébet-tér 7. sz. a bécsi utca sarkán. Legnagyobb műterem csoport - felvételekhez.

Különös figyelemre méltó!

A hírneves Dr. Forti-féle sebtapasz

mely rendkívül gyógyereje, el-ozlató, érlelő s fájdalomtollapító hatása által leggyorsabb, legbiztosabb és egyzersimind gyökerez gyógyulást eszközöl különösen bajokban. Egy csomag ára 50 kr. nagyobb csomagé 1 frt. használati utasítással együtt postán küldve 20 krral több.

Központi küldeményező raktár Budapesten:

TÖRÖK JÓZSEF

gyógyszerész úrnál király-utca 12. sz. Bécsben: Pheban Xav. Ferencz a régi es. k. tábori gyógyszerárakban, István-tér 1. sz., Dr. Girtler gyógyszerárakban, Freising 7. sz., Scharrer Konrad gyógyszerárakban, Mariahilferstrasse 72. sz., Fritz G. és B. Bräunerstrasse 5. sz., Bruno Raabe. Továbbá Wilhelm Fer. és társ. III. Landstrasse, Linkebahngasse 3., Droguistaknál. Prágában: Fírel József a fehér angyalhoz címzett gyógyszerárakban, Porie 1071. II. Gráczban: Nedwed A. a szerencséshez címzett gyógyszer. — München: Altwirth J. városi gyógyszerárakban, városiudvar, Schen hoffer K. úv. a nagy Kristófhöz címzett gyógyszerárakban, Kristófház sarkán. — Pillich Fr. gyógyszer. Dorottya-utca. — Urbán J. király-utca 93. sz.; továbbá Thalimayer és Seitz, nádor-utca., Kochmeister Fr. utóadónál, nagy (D) korona-utca 22. sz. Neruda Nádor, hársani utca 7. sz. Droguistaknál. Telkesse J. városi gyógyszerész a várban. Vlassek E. gyógyszerésznél a Kristinavárosban, Jánostér. Frumm J. gyógyszerésznél Víziváros, fő-utca. Moldoványi J. gyógyszerésznél, Víziváros, fő-utca. Eisendorfer G. gyógyszer. Tabánban (Ráczváros) temp-lomtér, és Dévay Szöllös J. gyógyszerárakban, Kristinaváros, Karácsony-utca. Árad: Kratochvíl József Áradon: Rozsnyai M. és Schäfer A. gyógyszer. Balaton-Püredén: Orbán J. Balassa-Gyarmaton: Havas Gy. és Herényi K. B.-Csabán: Varságh B. Berettyó-Ujhelyen: Tamásy Góry. Csépin: Csabulka Gy. Debréconban: dr. Rothschnek V. E., Tardassy K. Göll N., Orvényi O., Mikhalovics István és Murakóy K. Duna-Földváron: Nádhera P. Egerben: Köllner Lőrinc és Buzácz Lajos gyógyszer. Eperjesen: Krivos Gy. Korn V. és Makócsy J. Eszék-várott: Gombocz J. Eszéken: David Gy. gy. Gyöngyösön: Meráts N. és Baruch Gy. Győrött: Stirling K., Lippényi M. és Mellichmidt J. H.-Hadházyon: Farkas Odón. Huszton: Keresztes S. és Schmidt K. Jászberényben: Merk J. és Murakóy L. Kaposváron: Horváth K. Kaposvárott: Csollner V. és Babócsy K. Karcason: Bathory B.-nál. Kassán: Galk G., Wandraschek K., Megay G. és Hegedűs L. Késmárkon: Genesich C. A. Kis-Várdán: Khudy J. Komáromban: Schmidtbauer A. Kirchner M. és Kovács Aradnál. Kén-Madarason: Jung K. Léván: Medvevsky S. Losencon: Kirchner D. és Pokorny L. Mező-Kövesden: Fridély B. Mező-Túron: Csippek E. Mező-Kászonban: Rätz Gyula. Mező-Kovásházán: Kiss P. Miskolcon: Dr. Rics Gy., Dr. Szabó Gyula, Kurner J. és Ujházy K. Mitróvczán: Kratochvíl A. Nagy-Kálmán: Prager Béla és Béla J. N.-Károlyban: Faleky P. és ifjabb Koricánzky L. N.-Körösn: Medvevsky Gy. és Müller I. N.-Szombaton: Csepényi B. N.-Váradon: Huzella M., Molnár J. és Herényi S. Nyíregyházán: Korányi J. Szopok Alf. gyógyszer. és Kovács S. Nagy-Kállón: Eveszka K. Pakson: Malinitsky S. Pécsen: Sipőcz J. Pozsonyban: Erdy István Putnokon: Fekete N. Rimaszombaton: Hamallier K. Rozsnyai Poch J. gyógyszeráraknál és Hirsch J. N. S.-A.-Ujhelyen: Medvevsky J. Sopronban: Gräner J. Sümegyen: Szabó Gyula. Szabolcsban: Bessen J., Dr. Lengyel M. és Literay E. Szarvason: Barisch Em. Szegeden: Kovács Albert. Sz.-Fehérvárott: Braun J., Dieballa Gy. és Rieger Béla. Székelyhídon: Szabó J. és Szentpétery F. Szentesen: Várady L. és Póthradzky L. Szepes-Szombaton: Gréb J. Szolnokon: Károlykésy F. Szombathelyen: Rudolf A. Tapolcan: Monó I. Temesvárott: Tárcazy I. és Jahner C. M. Teesón: Ágoston Gy. T.-Ujhelyen: Róykó G. Tokajban: Reiner D. és Zsigányi Béla. Tormáskányán: Urasnyai Zs. Ungvárott: Lám S., Bens L. gy. Hoffmann B. gy. Krausz A., Speck J. és Peltánsky A. Vácson: Áz Irigalm. gy. Václon: Frischmann F. Váránón: Gád S. Veszprémben: Ferency K. és Szili Horváth P. Zilahon: Unger G. Zircen: Teffel J. Erdélyben: Brassón: Gyertyánfy és Társainál. Debőcon: Róth P. Kolosvárott: Gundhardt A., Wolf F. és Dr. Ember Bogdán. Kézdi-Vásárhelyen: Kovács F. M.-Vásárhely: Bucher M. Szopai-Szent-György: Beteg B. Ötves P. és Barabás F. Szászvároson: Grafius J. Vajdahunyadon: Dr. Juchó F. Románában: Jassyban: Engel J. 4. Köröndház címzett gyógyszerárakban. Eszék és Vadeben: Váro K. gyógyszerész. Vasútnban: Orlyansky E. gyógyszerész. Ezen kitűnő hatása, nem eléggé ajánlható gyógytápasz készítője FORTI LÁSZLÓ. Lak.: Budapest, I. k., Nádor-utca 3.

4. SZÁM. 1888. BUDAPEST, JANUÁR 22. XXXV. ÉVFOLYAM.

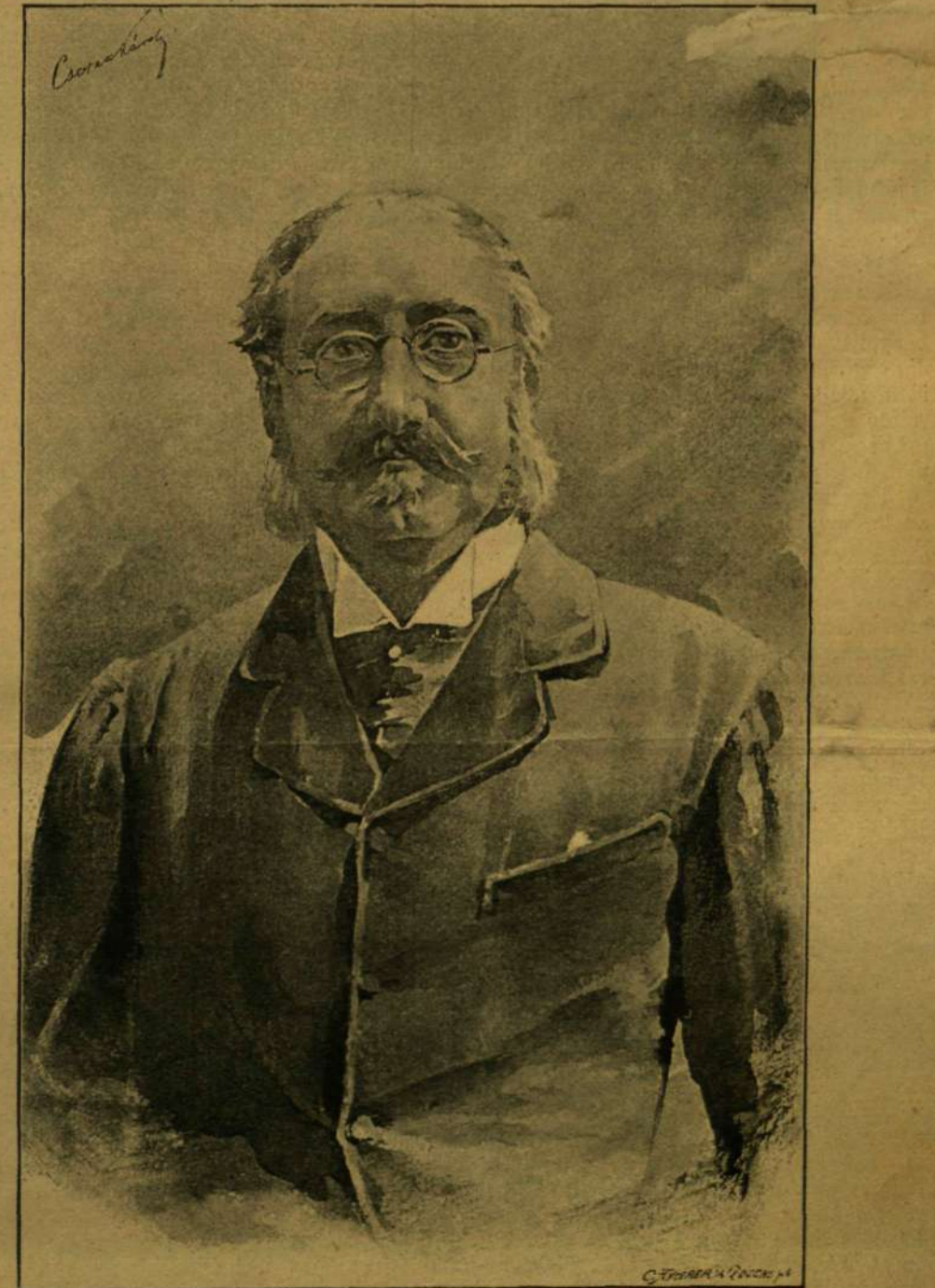
Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: fél évre ... 3 * Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott viteldij is tartalmazandó

A NEMZETI SZÍNHÁZ ÉS IGAZGATÁSA.

A NEMZETI színház tavaly ülte meg fennállásának félévszázados jubileumát. Azon alkalommal megkísérlettük vázolni azokat a küzdelmeket, melyeken e nemzeti ügynek keresztül kellett menni, a míg odáig jutott, hogy végre testet ölthetett. Ez alkalommal, midőn az ország közvéleményét, kormányát és törvényhozását újra a nemzeti színház s a belőle keletkezett dalműszínház igazgatási és pénzügyei foglalkoztatják, különösen e két szempontból kívánunk visszapillantást vetni e két intézetünk történetére.

Az akkor még nem rég alakult magyar tudományos társaság 1833-ban 30 aranyat tűzött ki e kérdés megfektetésére: „Miképp lehetne Budapesten a magyar játékszint állandóan megalapítani?” Ez a kérdés már korábban is foglalkoztatta az elméket s Benke József, Jókainé-Laborfalvi Róza atyja, mint tudjuk, már 1820 körül adott ki e tárgyban röpiratot s az eszme sokszerű megbeszélés tárgya volt ugy a törvényhatóságok ülésein, mint a sajtóban. Gróf Széchenyi István, ebben is kezdeményező, részvények utján kívánt az ország fővárosában egy nemzeti színházat s azzal összefüggésben színész-képző intézetet létesíteni. Az akadémia által kitűzött kérdésre 18 pályamű érkezett be s azok közt a jutalmat Fáy András legalaposabbnak és leggyakorlatiabbnak ítélt értékeése nyerte meg, melyben a szerző Széchenyinek magánnyerészkedésre alapított terve ellenében országos és önkénytes adakozás utján javallá a színi iskolával egybekötött nemzeti színház föllállítását, e célra mintegy 400,000 pengő forintot jelölven meg olyan összeg gyanánt, melyből az épület elkészíthető és felszerelhető.

Az így fölépült és felszerelt színházat, addig is, míg a Széchenyi által tervezett nagy nemzeti színház országos segélyvel létesülne, Pestmegye részvényes társaságnak adta át, reá bízván igazgatását és pénzügyeit. A részvényes társaság, melynek Földváry Gábor, Nyáry Pál, gróf Ráday

BENICZKY FERENCZ ÁLLAMTITKÁR, a nemzeti színház és az opera színház vezetésével megbízott kormánybiztos.

Gedeon voltak legbefolyásosabb tagjai, az intézet művészi vezetésével a drámánál Bajza Józsefet, az operánál és balletnél Matray Gábot bízták meg.

A dráma tehát együtt volt az operával a színház megnyitása utáni hónap végén ez utóbbi is fölvonult a színpad deszkáira. S míg amannál a volt budai színtársaság már megállapított művészi hírnevét tagjai: Megyeri, Bartha, Lendvai, Egressy, Szentpétery, Szerdahelyi, Telepi, László Fánccy, Szigligeti, a nők között Laborfalvi Róza Lendvaine, Hubenainé, Kovácsné, stb. biztosították a művészi színvonalat, — addig a magyar színház operájának Schodelné, Déryné, Felkér Mária, Lipcsei Klára, Eder Luiza, Joob, Erkel, Sátorfi, Bogmár, Conti, Szerdahelyi József és Udvarhelyi voltak az első tagjai.

Az opera és dráma összeházasítása nem volt a magyar színház kifejlődésére szerencsés körülmény. Amaz többre került, mint a mennyt behozott s részben ennek tulajdonítható, hogy Bajza, korlátolt igazgatói hatáskörében szabadon nem mozgathatván, már az első év letelte előtt lemondott állásáról, a mikor is a választmány köréből rövid időn öt-hat megyei tisztviselő és táblabíró kísérte meg a színház igazgatását, igaz, hogy oly gyakorlati tapintatú színi ügykezelők gyámoltásával, mint a minő Komlóssy és Fánccy volt.

Az intézet azonban, bármi szép eredményeket mutatott is művészi tekintetben, mint üzlet, igen gyarlónak bizonyult, küzdött a leginkább az opera által okozott defizitelt s már 1838-ban sürgöti az országos játékszíni küldöttséget az ideiglenes színháznak nemzetivé tétele s országos támogatása iránt, sőt e célból még Pozsonyba is felküldte az operát az országos rendeknek megmutatni. S az országgyűlés csakugyan megszavazott az építésből eredő adósság (3988 p. f.) és az első készülékek beszerzésére külön 50 frton kívül a nemességre kivetendő 400,000 pirot oly kikötéssel, hogy ennek kamataiból legfőbb 2/3 forrássá az évi költségek fedezésére, 1/3-a pedig a tökéhez csatolassék mind addig, míg ez akkorrá nő, hogy abból a Dunapart egyik legjobb helyén, az u. n. rakpácson az ország által e célra megajánlott telken az igazi nemzeti színház föl lesz építhető. Addig is a kerepesi-úti színházat az országgyűlés nemzetinek jelentette ki, s művészeti és gazdasági ügyeinek vezetésére országos bizottságnak nevezte ki.

Ez azonban a helyett, hogy biztos alapra fektette volna az intézet jövőjét, még inkább összebonyolította ügyeit s utóbbi választmányra, ez pedig eggyesekre bízta igazgatását, úgy, hogy ez időben, 1840-től 1843-ig e műintézet valóban szinte gazdátlanul állt. Maga az intézet művészi színvonala is sajnálatosan csökkent, több szép tehetség elhagyta a színházat, mások vendégszerepelték, jó műsorsort összeállítani s teljes erejű előadásokat alig lehetett tartani. Szemfényvesztők és akrobaták jöttek a művészek e színtébe, megtöltvén néhányszor a színházat, de a szükségesnek mutatkozó jövedelem így se kerülve be: a főigazgató s a színi választmány legezészeribbnek látta a nemzeti színházat haszonbérbe adni ki.

Daczára, hogy a törvényhozás is kimondotta, miszerint a nemzeti színházat nem kívánja nyereszkesedésre szánt vállalatnak látni s hogy akkor is számos hang emelkedett, mely a művészi színvonal alászállása miatt aggodott, — alig lehetett tenni egyebet. S a következők megmutatták, hogy a színház bérbeadása, különösen a művészi színvonal szempontjából, nem is volt szerencsés gondolat.

Az országos választmány Bartay Edének, mint legkevesebb pénzszűrés mellett vállalkozónak adá a nemzeti színházat haszonbérbe, s a zeneértő s különben is világlátott és erélyes bérlő megmutatta, mit lehet egy ily intézettel tenni, ha ahhoz értő ember veszi a kezébe s minden tehetségét és idejét annak szenteli. Az ő igazgatásának rövid két éve alatt (1843—1845) nagyobb haladást mutatott föl a magyar játékszíni ügye, mint az előtt évtizedek alatt. Igaz, hogy rajta kívül álló körülmények összeházasítása is kedvezett vállalkozásának; mert akkor lépett életbe a Szigligeti által szerencsés kézzel megtalált népszínműi irány, melynek a színpadon is kitűnő képviselői támadtak; számos eredeti jó színmű került előadásra, — melyek mellett mindinkább leszorultak az idegen nyelvekből fordított darabok, a német siránkozó s a

francia romantikai színi termékek, fölszínre tódított a Shakespeare-kultusz s vele a klasszikai, általában magasabb művészi szárnyalású irány; az opera is fölvirágozott a visszakérik Schodelnével; ekkor keletkezett volt az első nagyobb szabású magyar dalmű, a ma is műsoron levő «Hunyadi László» s a magyar nemzeti színház rövid időn oly kitűnő műintézet hírére jött, hogy a külföldi színházak legjelesebb erői hiányosnak tekintették volna koszorújokat a budapesti színház babérjai nélkül.

Mind ezek közrejárásait a nemzeti színház emelésére; tény azonban, hogy e tekintetben a legfőbb tényező még is a Bartay tapintata, képzettsége és buzgalma volt, kinek különösen a nemzeti drámairodalom fölkarolására, az írók buzdítására s kitűnő tagok szerződésére vonatkozó intézkedései ma is mintául szolgálhatnának mindenkinek, a ki ez intézet élére jut.

Sajnálni való, hogy Bartay finansziális jártassága sehogy sem állt arányban artisztikai érzékével. Gazdálkodni nem tudott s a színház, daczára a közönség lelkes pártolásának s az addig el nem képzelt jövedelemnek, defizitbe jutott s Bartay nem bírta magát két évnél tovább fontartani.

A színháznak újra gazdát kelle cserélnie. Ismét az országos színi választmány vette kezébe az ügyet s néhány ezer forintnyi adósság kifizetése után gróf Ráday Gedeonra bízta az intézet vezetését, ugyanarra, a ki már a részvényes társaság idejében s azóta is többször befolyással bírt az intézet ügyeire s kit az országgyűlés már 1843-ban is a színház országos főigazgatójává nevezte ki. Ráday rendbehozta a színház pénzügyeit, a színházat külsőleg és belsőleg kijavította, a ruhatárt, könyvtárt és szertartást, melyeket a bérlő utóbbi időben elhanyagolt, kiegészíté s számos czelszerű intézkedéseket tett. Az igazgató terheit évenként át díjtalanul viselő s gazdálkodási érdekében a «házi kezelést» hozta be, vagyis saját főfelügyelete alatt az előkelőbb színházi tagok, mint Szigligeti, Erkel, Egressy, Le. dvay, László, Szentpétery, de különösen az ügyvivőül kinevezett Fánccy igazgatóját, mely 1845-től 1847-ig tartott s mely művészi tekintetben ha nem is oly eleven, de még mindig szerencsés folytatása volt a Bartay által megkezdett korszaknak. Ide számítható még Bajza igazgatása is, kire Ráday 1847 végén bízta rá az igazgatót, de a ki ez uttal még rövidebb ideig állt az intézet élén, mint első alkalommal.

Ez időszak alatt a nemzeti színház valóban megfelelt «nemzeti» hivatásának. A színészek kitűnők voltak a magyar jellemek, alakok ábrázolásában. De a legmagasabb művészet igényeinek is megfelelték s tragédiákat oly előadásban, mint ez időben, aligha fogunk valaha látni a nemzeti színpadon. Az opera is ez időben virágozott legjobban és Schodelné mellett itt volt már Hollósy Kornélia.

A színház pénztára is, azon kor árait és igényeit tekintve, szép eredményeket mutatott. Az országos alapból 16,000 p. frttal segélyezett intézetnek a belépti díjakból 1845-ben 96,700, — 1846-ban pedig 129,716 pirot. bevétel volt.

Gróf Ráday Gedeon Bajza leléptével Erdélyi Jánost nevezte ki igazgatójává, a ki alatt tovább virágozott a színház s a közönség, daczára a háborgós időnek, folyvást és élénken látogató. Csak a drámaírók munkásságát beniták meg a künn folyó mind zajosabb és komolyabb dráma nagy jelenetei. Szigligetinek «Egy táblabíró a márcziusi napokban» s még a forradalom előtt írt «II. Rákóczi Ferenc fogságán» kívül csak Dobsának és Oberyiniknek néhány alkalmi vigjátéka, az operában pedig a «Kunok» eredeti dalmű elevenítő föl a repertoiret.

Windischgrätz benyomulásával s az ostrom-állapot kihirdetésével a nemzeti színház is csak tengéletet élt. A dráma elhanyaglott, a népszínműben még Füredi vonzott s csak az opera működött még ekkor is nagy közönség előtt. A forradalom leverése után a magyar színházban egy ideig magyar és német társaság felváltva működött. Simontsits János kir. tanácsost nevezte ki az abszolút kormány a nemzeti színház kormányzójává, a ki összegyűjtvén az előkelőbb művészeket, azon idők szelleméhez képest sok jó akarattal működött e nemzeti műintézet eredeti jellemének legalább megővésán. A dráma alatta háttérbe szorult s daczára, hogy Schodelné visszavonult, Hollósi pedig külföldön utazott, Stégerrel, a kitűnő tenorral s a hosszabb időre szerződött La Grange asszonynyal az opera ural-

kodott a színpadon, melyen Meyerbeer «Prófétája» nagy pompával és sokszor adatott elő.

A dráma csak 1851 után kezdett ismét előtérbe lépni, mely évben Rachel, a világhírű francia tragikai művésznő is föllépett színpadunkon.

Simontsits igazgatásának ideje 1849 közepétől 1852 közepéig tartott s az évi jövedelem mintegy 120 ezer pirot mehetett. A sok viszontagságon keresztül ment színházi nyugdíjalap mintegy 7000 frtot tett, a színpadi könyvtár 1020 darabból állt, melyek között 250 volt az eredeti. Tekintve azt az időt, melyre ez az igazgatási korszak esett, alig lehet akár az intézetnek leginkább pénzügyei vezető intendantstól, akár pedig a művészi és adminisztratív teendőket akkor viselt Fánccytól megtagadni az elismerést.

1852 május végén gróf Festetics Leo bizatott meg a nemzeti színház művészi igazgatójává, úgy azonban, hogy mellette Simontsits tovább is viselje a pénzügyek fölötti felügyeletet. Festetics tíz drámai és operai tagból álló tanácsot vevén maga mellé, nagy erővel fogott hozzá a színház rekonstruálásához s különösen az operát igyekezett külföldről nem csekély áron behozott új erővel vonzóvá tenni.

Az ötvenes évek társadalmában a politikai hatás által okozott változás a nemzeti színházban is éreztette magát. A forogó körök, melyek 48 előtt meglehetősen közönyt tanúsítottak az intézet iránt, különösen a városi német színház legélese után állandó páholybéli és szorgalmas látogatói lettek a nemzeti színház előadásainak, s példájukat a többi osztályok is követték. Mindazonáltal a színház körül nem hiányoztak a zavarok, a túlköltekezésből s a vezetés körüli értelmetlenségből származó válságok. Az intézet anyagi zavarán a magyar hazafias arisztokrácia igyekezett társadalmi uton segíteni s gróf Károlyi György kezdeményezésére másfél millió forintot jegyzett alá a folytonos válságok megszüntetésére, mely összegből tényleg azonban, a politikai hatóságok által támasztott nehézségek folytán, csak 300 ezer frt gyűlt egybe, évi 10 ezer frt állandó segélyt biztosítván a színháznak.

Az ötvenes évek végén s a hatvanasok elején több intendant követte egymást az intézet élén, kik között a Nyeki és újra a gróf Ráday Gedeon intendantssága volt hosszabb tartamú. Az 1861-ik provizorium alatt a különböző intendantok alatt Szigligeti Ede, mint egyedüli rendező, vezette a színház ügyeit, különös gondot fordítván a drámai személyzet kiegészítésére s a műsoron az eredeti drámai termékek fölkarolására.

Az alkotmányos korszak a nemzeti színháznak is új lendületet adott. A megkoronázott király ez intézetre is kiterjeszté figyelmét, színpadi kellékek beszerzésére egyszer mindenkorra 60 ezer forintot s azon felül évi segély fejében szintén 60 ezer forintot rendelvén fordítani. Ő felsége kegye egyébiránt nem merült ki ez intézkedéssel; mert az udvartartási alapból 210 ezer forint évi segély biztosított a nemzeti színháznak és pedig úgy, hogy ebből 160 ezer forint az ugyancsak ő felsége elhatározásából épült operaházra, 50 ezer forint pedig a nemzeti színházra fordítassék, mi által e két nemzeti műintézet ma már a legbőkezűbben dotált színházak sorába tartozik. Tény, hogy e legfelsőbb segély a legjobb időben érkezett. A politikai provizorium ugyanis oly kedvezően korszakot hozott a színházra is, hogy ily segély nélkül alig kerülhetne volna el a bukást.

1864 január elején nyílt meg a magyar színész-iskola, melyet úgy Széchenyi, mint a pestmegeyeri részvénytársaság már a nemzeti színház alapításakor tervezett. Ez új intézet élére gróf Festetics Leo nevezetett ki igazgatóul!

1862-től 1869 végéig Radnótfáy Sámuel volt a nemzeti színház intendantusa, ki alatt ismét uralkodókká váltak a drámai színpadon az idegen színművek, különösen a francia újabb vigjátéki irány. Radnótfáy halála után kezdett a belügyminiszterium nagyobb gondot fordítani a színház ügyeinek vezetésére, a mikor is az ötvenes évek elejétől működött színházi bizottság, melynek az intendant is rendszeres tagja volt, benyújtván lemondását, a nemzeti színház mint országosan segélyezett intézet a belügyminiszter közvetlen felügyelete alá került.

A belügyminiszter által összehívott enquete munkálata alapján a király báró Orczy Bódogot nevezte ki a színház igazgatójává, a belügyminiszternek tartozó felelősséggel. Ez azonban nem

volt szerencsés korszaka az intézetnek. Egy évi virágzás után az intézet körül sajnálatos hanyatlás lőn tapasztalható, s a tervnélküli költsékek ismét válságba sodorták a pénzügyeket. Két évi provizorium követte e korszakot. Ekkor jöttek az u. n. hármás igazgatók, kik után Ribáry József miniszteri tanácsos vette át a közvetlen felügyeletet, ki Szigligeti alkalmazta, mint ideiglenes igazgatót. E provizoriumnak sikerült a kuszált pénzügyeket rendezni s egy újabb igazgatási rendszerre való átmenetet előkészíteni.

Az összehívott újabb enquete egy intendáns felügyelete alatt két szakigazgatóra javasolta bízni a drámai és operai szakok vezetését s e két szakma elválasztása akkor lőn hangoztatva elkerülhetetlen szükség gyanánt. E javaslat alapján neveztek ki báró Podmaniczky Frigyes intendantssá, Szigligeti drámai és közös adminisztratív igazgatójává, egyszersmind dramaturggá, Erkel Ferenczet pedig (utóbb Richter Jánost, majd Erkel Sándort) operai igazgatójává.

Most kezdődött a nemzeti színháznak új korszaka s úgy anyagi, mint szellemi tekintetben vett újabb virágzása. Nem lehet azonban eléggé sajnálni, hogy a népszínmű a nemzeti színház repertoírjáról levétvén, a műsor legvonzóbb s pénzügyileg is a legszebb eredményeket biztosító része, innen, a hol oly szép virágzásnak örvendett, kiszorítottott.

1878. január havában Szigligeti elhunyt s helyét a drámai igazgatásban és a dramaturgi széken Paulay Ede foglalta el.

1884. szeptember 27-én nyílt meg az új operaház, melyely a dalműnek a drámától elválasztása tényé vált.

Tizenegy évet töltött el báró Podmaniczky Frigyes a két műintézet élén, a midőn benyújtá lemondását. Helyére gróf Keglevich István nevezetett ki, a ki nagy ambícióval, de kevesebb tájékozottsággal kezdett hozzá különösen az operánál félmillióval nagyobbra nött defizit apasztásához. Működését nem kísérte siker s így ő néhány hét előtt lemondott s a két műintézet újra a belügyminiszterium közvetlen felügyelete alá került.

Beniczky Ferenc államtitkár bizatott meg a színház főfelügyeletevel, mint kormánybiztos. Beniczky már hivatalos minőségben is tüzetesen foglalkozott e két műintézet ügyeivel s azok állapotáról és a bekövetkező nehézségek okairól teljes tájékozottsággal bír s komoly szándéka és ambíciója a tapasztalt bajokon segíteni. Neje, Bajza Lenke, a jeles írónő, Bajza József leánya révén szellemi összeköttetésben is áll a színpaddal s abból a programból ítvél, melylyel állását elfoglalás s a rokonszenves fogadtatásból következtetve, melylyel kinevezése úgy a közvetlenül érdekelt műintézetek körében, mint a sajtóban találkozott, bizton merjük remélni, hogy ez ügynek szentelt fáradozását megérdemelt siker fogja koronázni.

A VILÁGLÁTOTT FIU.

ELBESZÉLÉS.

Írta: JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

A Terka néne után nyomban érkezett meg a rekrtram.

Maksa uram még a régi jó idők maradványa volt, a kinek a meggyőződésin Thun miniszter löblicher Schulrathjai semmit sem változtattak. Ő is a Peti csodájára jött ide. A rossz zsemeik okola, hogy mindgyárt első tekintetre nem ismert rá.

— A természet csekélylem; az ábrázatát diffikultalom, hanem a ruhái tökéletesen azok. De hát az én zsemeim rosszak, hiába! Régen szolgálnak már. Én is úgy vagyok már, mint az egyszerű palóc.

S azzal feltalálá a régi adomát, a miben a palóc azt mondja: «úgy élneztem azt a kulacsot, azt gondoltam, hogy sonka, hát pedig sajt».

— Tessék egy pohárral ebből a papramorgóbul! Legénykedék Klára asszony a kínálkozással.

— Kösönöm, nem iszom, — felelt Maksa uram. S ismét fölfrissített egy nyugalmazott anekdotát: — mivelhogy nem veszi be a pálinkát a

TERRA NÉNE UTÁN NYOMBAN ÉRKEZETT MEG A REKTRAM.

természetem; — a doktor is megtöltötte: — aztán meg már ma nagyon sokat ittam belőle; — hanem azért ezzel az egy pohárral a Peti gyerek szerencsés hazérkezettére. — De hát csakugyan te vagy a Csapó Peti?

— Hogyne volnék? Hát nem emlékezik rá rekrtram, mikor egyszer karácsonkor Bethlehemes gyerekek voltunk; s én azalatt, míg a pástorok odabenn virgináltak, a kéményből elloptam a füstölt kolbászt?

— No már erről rád ismerek, te trifurcifer! — De szörnyűképen való módon megkissébedtél te azóta, hogy innen elvivenék. Akkor felneztém rád, most meg a kását is megehetném a fejedről.

— Jajh! Édes rekrtram! Mikor a muszkák elfogtak, elvittek Szibériába. Ott mentem így össze. Hiszen rekrtram maga tanította, hogy a hideg összehúzza a testeket. De jó hogy ennyi is megmaradt belőlem.

— De nagyon megbarnult a fizimiskád; nem voltál te az előtt ilyen vasfakék színű.

— Hja! Édes rekrtram, mikor Szerecsenországban voltam, ott barnultam így meg, a hol meg éjjel is süt a nap. De jó, hogy olyan fekete nem lettem, mint egy kéményseprő.

Rekrtramnak volt otthon az iskolában egy falra feszített mappája, a mire a legyek nagyon sok nem létező falu helyét csinálták oda; tudta, hogy Szibéria meg Szerecsenország egymással mennyire nincsenek határvillongásban.

— Hát aztán édes Peti öcsém, hogyan kerültél te le Szibériából Szerecsenországba?

— Hát hogyan? A föld alatt.

— A föld alatt? te! Hisz ez tiszta hazugság.

— Hazugság? Hát ezzel csak azt árulja el rekrtram, hogy soha sem szokott egyebet olvasni, mint a Hübner-históriát. Hát nem akadt a kezébe ez a nevezetes könyv, ni? a kiben leírja maga az a tudós, a kivel megtörtént, hogyan utazott ő a föld alatt száz napon keresztül. — Én is vele jártam.

Azzal előkereste a levetett rongyos tarisznyájából azt a sok kéz szennytől megbarnult füzetkét, a melyben a tudós Verne Gyula gyönyörűségeken leírja ama nevezetes földalatti utazás történetét. Képek is vannak hozzá nagy számmal, a melyek a történet igaz voltát még jobban bebizonyítják.

A füzet elébb az asszonyok kezén járt keresztül.

— E bizony valósággal így van! monda Terka néne.

— Ez itt a mi funk ni! mutogató a képeken Klára asszony. Végre Maksa uramnak is kézbeadtik a hiteles okiratot, a ki nem tudván annak

megőzafolásába bocsátkozni, csak annyit mondott rá, nagy fejesőlválva, hogy:

— Még is hamis a német!

— Hiszen anglus volt!

— Akkor is hamis a német, ha anglus.

Ekkor aztán meg a Petinek állt feljebb:

— Igy van ám az, rekrtram, mikor az ember elmaradt a világtól. Rekrtram még most is azt hiszi, hogy odalenn a föld alatt a pokol van. Nem parancsol ott már az ördög; kivették azt az angulus arendába.

— Hát aztán mi történt veled, meg az utitársaidal, mikor a föld alul kibukkantatok Szerecsenországban?

— Biz a cimboráimat mind megették a vad emberek, mert azoknál ez a szokás; de én nagyon megtetszettem a szerecsenkirály leányának: azt hozzám adták feleségül.

— No né! Álmlékedék Klára asszony, — a mi funknak királyleány lett a felesége!

— Az ám, — folytató a Peti, a harmadik darab szalonnát gyűrve a két pofájába. — Huszonkét gyerekünk lett a boldog házasságból. Tizenhárom princz, és kilencz prinszesz.

— Huszonkét gyerek? te Peti! Kilencz esztendő alatt! Számítá utána a rektor.

— Hja! hosszabbak ám ott az esztendőik, mint ily. Tetszik tudni: a meleg mindent kitérít.

— Az tudva vagyon.

Ismét Terka néne kezdett a kikérdezéshez.

— Hát aztán jó dolgod volt-e ott Szerecsenországban?

— Akárcsak a paradicsomban. Gyalog soha sem jártam; csak mindig struczmadáron lovagoltam.

— Hát aztán mért hagytad el ezt a jó helyedet mégis?

— Nagyon meguntam a sok kolibri-májat, a mivel traktáltak. Aztán meg ott az a szokás van, hogy mikor az embernek egy fia születik, annak a nevével feltávoalják az apának a bőrére, hogy el ne felejtse.

Ezt mondva, felgyűrte a legény mind a két karjával a lobogós ingüjját, kimutatva a mezelen karjait. Azokon csakugyan voltak mindenféle ákombákok kék és veres pontokkal tátóvalva.

A két asszony a kezeit csapta össze bámulatában. No már ilyesmire csakugyan nem lehet másutt szert tenni, mint Szerecsenországban.

— Utoljára aztán elkáromítottam magamat: de biz én nem hagyok a börmöbül kalendáriumot csinálni! Megzököm! — Tettem volna én azt már hamarabb is; csakhogy Szerecsenországban soha sincs éjszaka. Ott mindig süt a nap. Hanem egyszer aztán jött egy napfogatko-

zás. Akkor olyan sötét lett, hogy a szerescenek mind megvakultak. Én is hirtelen felhasználtam a jó alkalmat, felkaptam a struczmadár csődörömre, s egy vágatással áthajtottam Európába.

De már ez vastag tréfa volt Maksa uramnak. — Hát a földközi tenger mit vétett, édes öcsém?

Ezzel is csak a Petinek adott újabb szarvakat. — Így van ám az, rektram, mikor az ember teljes világ-életében ki nem megy Bozonkárul.

szágba. De ott nem volt maradásom; mert ott már olyan sok az ember, hogy felénk nappal aludni kell, s csak éjszaka jöhetnek elő, mert különben nem lehetne járni az utcákon. Innen hát nagy hamar átvándoroltam Anglusországba. «No megállj! Itt megésílek!» mondá magában Maksa uram. S aztán fennhangon azt kérde:

— Miféle alkalmatossággal mentél át Frank-homból Angolhoubá, Peti öcsém?

La-Manche csatornát átszelni készülő merész tervnek, mely szerint egy Calais-tól Doverig nyúló tunnell a kontinenst a szigetországgal gyalog sorban összekötné.

Maksa uram minden újabb támadásnál nagyobb-nagyobb kudarcokat vallott.

Végre, hogy tökéletes legyen a számadás: Petinek még Amerikába is át kellett utazni.

— No de ide már csak gőzhajón utaztál?

— Nem! Mert én oda a *tengeri kigyón* utaztam.

SZENT ISTVÁN A BOLDOGSÁGOS SZÜZ ELŐTT.

Szoldatics Ferencz festménye.

MAGYAR FŐRANGU HÖLGYEK AJANDÉKA A PÁPÁNAK.

Hát nem hallotta hírét, hogy a legujabb időkben a híres Lesseps a Szezei csatorna által összekötötte a két világrészt egymással? Hát azon jöttem keresztül.

Maksa uram csakugyan hallott már valamit a Szezei csatornáról; de ilyen alaposan még meg nem magyarázták neki, hogy az tulajdonképpen nem a száraz földet, hanem a tengert metszi keresztül.

— Hát aztán hová kerültél?

— A legközelebb eső országba, Franciaor-

— Hát mifélével? A magam két fakójával.

— Micsoda? Gyalog? te! A calais-i csatornán keresztül. Nem vagy te szent Kristóf, a ki gyalog gázolta át a Verestengert.

— Ejnye de jó, hogy ezt is megtakarítottam! mondá Peti. — Különben még én maradnék benne a hazugságban. Hát nem tudja rektram, hogy a francia nagy csatorna alatt már alagút van építve?

S azzal előhúzta a tárcájából azt a valamelyik képes újságból kivágott képes leírását a

— Tengeri kigyón! kiálta fel Maksa uram, végig ütve a törökgyufa-pipaszárával az asztalon. De már azt csakugyan *megeszem!*

— Hát itt van. Egye meg rektram!

S e szóval a harmadik igazolványt is előkötöraszt valahonnan a szalonnarakások közül a világlátott fiú, a melyen a tengeri óriáskigyó a maga rémséges valóságában volt lebrázolva, kísérve a vele találkoztott hajóskapitányok hiteles bizonyítványaitól.

— S mikor szokott a tengeri kigyó közlekedni?

— Minden esztendőben, a mikor a *korászok uborka* érik.

Félbeszakítá az examinálást az udvarra becsörömpölő szekérnek zörgése. Csapó Márton uram szava volt odakinn hallható: az érkezett haza a szalontai vásárból.

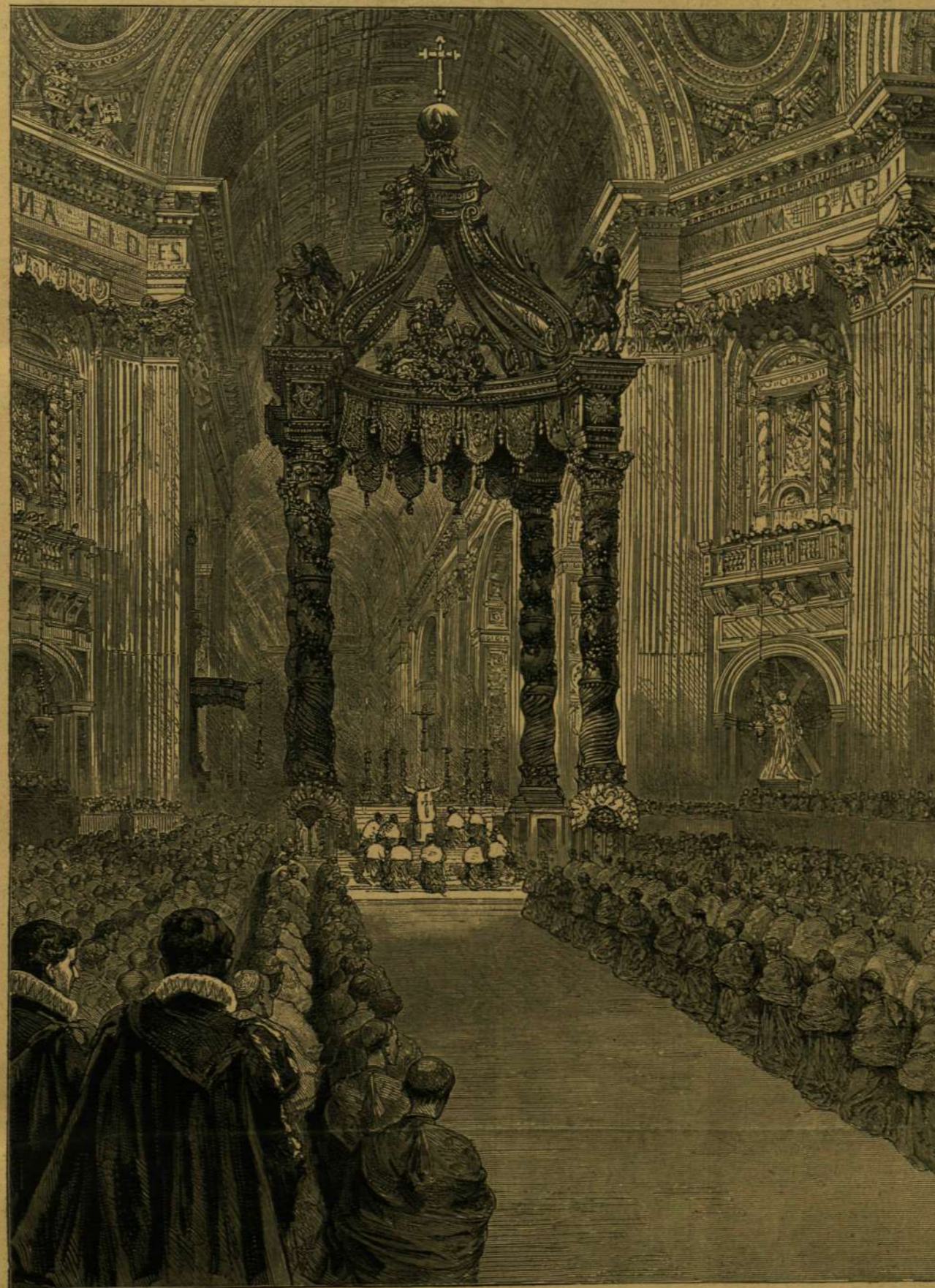
A felesége eléje sietett; azonban a gazda már nyitotta az ajtót s visszafelé toltá az aszszonyt, mintha nem akarná, hogy kimenjen a pitvarba.

MAGYAR FŐRANGU HÖLGYEK AJANDÉKA A PÁPÁNAK.

Szoldatics Ferencz festménye.

Magyarország sohasem volt hierarchikus állam, sőt függetlenségéért, és pedig mindig a hazafias főpapok közreműködésével, sikra szállott még a szentszékek szemben is, mely azt gyakorta kényeszerült csorbítatlanul elismerni. A szentszék, mely az első magyar királynak a koronát adta, a régi királyválasztásoknál igyekezett befolyását és vélt jogait érvényesíteni; de mindannyiszor

Különösen a Mária-kultusz volt uralgó nemzetünkben. Az isten anyjának «Boldog-Asszony» elnevezése magyaros specialitás, az «asszonyunk» kifejezés alatt különösen a régi nyelvjárásban urnót értünk. Innét a régi könyvekben előforduló «Regina Hungarorum», «Patrona Regni Hungariae» elnevezések, melyek a Szűz-Máriára vonatkoznak. A hagyomány szerint Szent-István halálos ágyán a Boldog-Asszonynak ajánlotta föl koronáját és nemzetét, a Mária képével díszített zászlók alatt harcoltak őseink a karddal, melyre bojt helyett rózsafüzért (olvasó) kötöttek,

XIII. LEO PÁPA JUBILEUMA. — A PÁPA MISÉJE A RÓMAI SZENT-PÉTER TEMPLOMBAN UJ-ÉV NAPJÁN.

— Megjött a Peti fiunk! sikongatá örömmel az érkező fülébe a jó Klára asszony.

— Megjött? (Márton gazdának erre a szóra egy kicsit édeskés lett az arca, azután egy kicsit savanykás, végtére egy kicsit keeserkés.)

Édeskés lett, mikor a felesége nagy örömet meglátta, de savanyú lett, mikor a neki bemutatott fizkót eléje prezentálták.

— Micsoda? Hát ez akar az én Peti fiam lenni? Ez a *ragyabunkó!*

(Folyt. köv.)

sikertelenül, mert mindig az államalkotó szabad nemzet akarata jutott kifejezésre. Mégis jogunk tele van tiszta vallásos intézményekkel, a mi csak azt bizonyítja, hogy a régi magyar államéletet mennyire áthatotta a vallásos érzület, mely a törvényhozók tekintetét az egyház felé irányította. A magyar történelmi hagyomány pedig kimeríthetetlen a vallásos emlékekben. Legrégibb írott nyelvemlékeink is vallásos tárgyak, ezen kívül ott van a sok vallásos legenda, mely szóhagyományként maradt fenn az utódokra és csak később dolgoztatott fel a költők által.

s Mária neve volt a harszó riadó. Az érzékenyekre a Boldog-Asszony képét verettek, innét a «Máriás-tallér», «Máriás-huszas» elnevezés. De még maig, a modern állami életben is fennmaradt a Mária-kultusz. A Boldog-Asszony ünnepein törvényszünet van s a hatóságok úgy ülik meg, mint a vasárnapokat.

A magyar főrangú hölgyek, kik oly nagy buzgóságot fejtettek ki hazánkban a pápai jubileum alkalmával, ajándéktárgyaik megválasztásánál is hívek maradtak a magyarok hagyományos vallásos érzületéhez, a Boldog-Asszony tiszteléséhez. Ebből merítették eszméjüket, melyet

Szoldatics Ferencz Rómában élő hazánkfiaának esete testesített meg. Szoldatics speciális vallásos festő és minden ízében magyar. Keveset hallat magáról, életmódja, működése nagyon hasonlít a régi kolostorok művészeihez. Művein Olaszország, Amerika, főképen Anglia műbarátai, újabban a magyar főpapok osztozkodnak. Felfogása a középkori román-stilra vall, de alakjai, csoportosítása, színvegyítése annyira elevenek, hogy e tekintetben bármely realistával versenyez. Ihlettel dolgozik, azért festményei valamely vallásos költemény benyomását teszik rák s mint egy műföld meggyé: «még a közömbös embert is vallásos érzelmre buzdítják.»

A most bemutatott képet már nagy részben elkészítette, midőn a magyar főpapok körében magyar és vallásos tárgy festményt kívántak tőle, a mit a pápának ajándékozzanak. Szoldatics bemutatta a vázlatot, melyet minden szó nélkül elfogadtak, mivel a főpapok hölgyek szándékának mindenben megfelelt. Rövid három hó alatt a nagy szabású kép be lön fejezve és most a vatikáni kiállítás Rómában látható. Nagysága megfelel egy oltárképnek. A boldogságos Szűzet ábrázolja karján isteni gyermekével. Feje fölött két angyal tartja a mennyország királynéjának diadémját. A trón előtt a koronáját felajánló István király térdel, balján Imre berezég áll, kezében liliummal. A képen még vasfegyverzetében szt. László és magyarországi szt. Erzsébet (ölében rózsákkal) alakjai láthatók. A szűz anya arcának ábrázolása Szoldatics legskiszerültebb alkotása. A pápa rendkívül örömmel fogadta a magyar főpapok hölgyek ez ajándékát és elragadtatással beszélt a képről, mely a kiállítás után a vatikáni képtárban fog őriztetni.

DOLENECZ JÓZSEF.

AZ ÉLET ÁLMAI.

Nem mondom én le rólatok, nagy álmok; Csak a család meg nem törhet engemet! Vészben, viharban én bátran megállok, A míg ti lengtek életem felett. Talán a vakmerő célt ki se vívom, És jeltelen, kopár lesz majd a sírom, A meadó lét homokja eltem; De álmain, míg éretek, lehettek, Erőt ti adtok küzködő szívemnek, Ti ringatjátok szálló lelkeket!

És vajjon álmok nélkül mit is érne E földi vándorlás kopár uton? Silány az élet mindennapi bére, Ezért a pályát én nem is futom! Ábrándok, eszmék szivárványos álma, Csak téged ülek, soha meg nem álva; Mindegy, elérlek-e vagy elbukom; Tied a vérem künbén és nyomorban; Zokogva, elhagyatva, letaroltan, — Mesés világ, terölád álmodom!

A szerelemnek ideál gyönyörében Eloszlott rég az ideál kódé; De álmainban most is ép az éden, S oly tiszta, fonséges, csodás, üde! Barátaim megmártak s marni fognak, S én a sebet virággal takarom csak, Mit lelkeim baráti kéz úte. Szülőföldemtől százzor elszakadtam, Hazátlanul mégis gyermek maradtam S feslik szívemben a honvágy rügye!

S a költészetnek bújós regéi Fülemben most is tisztán csengenek! Kasztalet vizét önzés kufúrja méri, Hívásig piacza lett a szent berek, — S én a forrásból ihlettel közelgek, Körülfoly illatos, lágy róza-felleg, S a lant zenéjétől lelkeim remeg: Szentségtörő zaj, szennyes utca-lárma Meg nem riaszt, múzsám jöttére várva, — Védnek a láthatatlan szellemek!

Óh boldog az, kinek az élet: álmom, Nem érez önmagában Zaharát, Város ködében csing napfényes tájon És zárt falak közt végtelenbe lát!

Nem fáj szemének a sötét vilóság, Tövisei álmban csupa rózsák, S még szenvedése is csak üdvöt ad; Lehet az ember aljas, rideg, álnok: Ót a mulandó létből édes álmok Ringatják az örökletbe át.

RUDNYÁNSZKY GYULA.

AZ OROSZ ZENE.

Páris, 1888. január 12.

Egy bekövetkezhető, hazánkat is fenyegető háború előestéjén az önvédelem céljából eszközölt rendszabályokot kívül szükséges minél alaposabban ismerkedni meg leendő ellenfelünkkel is. A haderejét, pénzügyi, népességi viszonyait, iparát és kereskedelmét tárgyaló statisztikai adatok áttanulmányozása e részben nagy segítségünkre szolgálhat; de teljes felvilágosítást még sem nyújt, mert hátramarad annak kérdése, hogy az így, anyagilag pontosan meghatározott államtestet mily szellem lengi át?

Felelet erre nemcsak politikai fejlettségének számbavételéből nyerhető; kutatásainkban vezérfonalként használhatjuk mind azon szellem-nyilvánulásokot, minők az irodalom, a szép-művészetek, — melyekben egy nemzet génusza legleplezetlenebbül áll élénk. Hogy így szempontból az autokratáknak cenzorokkal telt birodalmában a zene kinálkozik legészintebb vallomások tételére, senki sem fogja kétségbe vonni; benne egy századokon át anyagot adó nép minden bűja, minden vágya szabandó kifolyást engedhetett meg magának; vele a szolgáltatás görnyedő nemzet kifejezést adhatott gyogyíthatatlan kétségbeesésének, mely végre szükségkép a nihilizmusba vezetett.

Az első benyomás tehát, melyet az orosz zene a hallgatóra tesz, sötét, csigeszűt. Csak az a körülmény enyhíti némileg, hogy előadó cigány nők, telhetőleg cifra öltözetben, kik a gitár vagy koboz mellett enyelt bánatos danák végén táncra kelnek; ily felbeszákítás, mely a figyelmet természetesen a zene teréről elzavarni igyekszik s a szomorúsághoz érzi elemet vegyít. Ha e két tényező mellé még a vakbuzgóságból származó rajongás, az önmegadás szűlte megnyugvás áradását csatloljuk, elősoroljuk mind azon forrásokat, melyekből az orosz zene ered s túlnyomólag táplálkozik.

Két megnyugtató következtetést vonhat már itt a magyar ember, t. i. hogy az orosz a legeszényibb élvezetekben sem feledkezik meg az anyagiáról, mi léteiként gyengeség, s hogy a hangszer nála ritka dolog; ez meg a polgárosságban elmaradásának tanujele. Teljes vonó- négyesből, klarinetből, cimbalomból álló férfi-cigánybandáink ellenben az erkölcsi és nemzetgazdasági fölénnyel bizonyítottan, melynél fogva társadalmunk a kétértelmű változásokat soha sem rendezesítette, a hangszer, hűrok, vonók iránti szükségletek pedig nálunk mindig könnyen voltak fedezhetőek.

De valójában a hangszernek orosz földön nem is igen lehetett volna keletük, miután orosz értelemben vett orosz hangszeres zene, annak megfelelő, melyet mi «klasszikus magyar», hallgató nóta neve alatt ismerünk, — nem létezik. Ugyanis hovan vettek eredetüket az utóbbiak? A tizenhatodik században uralgó lant-irodalomból, mely akkor oly szerepet játszott a művelt világban, mint minót ma a zongoráé játszik, s melyet hírneves magyar lantosok: Bakfark, Tinódy nem egy becses művel gazdagítottak. Tekintélyes az ő idejéből, *tabulatúrának* kiadott magyar zene-darabok száma, melyek az összhangzattal és az ellenpont tekintetében kétségbevonhatatlanul az egykorú hasonló művek színvonalán állnak. Homály még csak azt az időszakot fedi — körülbelül a tizenhetedik századot, — melyben a hagyomány a lantosok kezéből a cigányokéba hanyatlott. Nem tudjuk, hogy mi módon ment végbe az átmenet? Megtörténetre azonban czáfolyhatatlanul vall Lavotta, Csermák, Bihar szerezvényeinek lant-irányú jellege.

Az orosz birodalom pedig épen ez alatt vívta végleges megalakulásának leghevesebb tusait. Lázongó kinekek és strileczek verével vakolt alapjából ekkor emelkedett ki a fénydöbbenő világ elé a mostani Szent-Oroszország óriási terjedelmű alkotványa. Környékéről a múzsákat azonban nemcsak a folytonos fegyverzaj, lánccsörögés riasztotta el; számtalvan onnan különösen

azon ellenszenv következtében voltak, melylyel az oroszok, vallásuknál fogva, minden nyugatról jövő szellemi áramlatot, mint a katolicizmus által befolyásoltat fogadtak.

És e körülmény fejlődésükre nézve nemcsak zenészet szempontból, de a legnagyobb általánosságban is véghetetlen káros behatást gyakorolt. Ezért esik ki oly nagy hátrányokra a köztünk és köztünk húzótt párvonal. Míg mi alig letelepedett jövevény létünk részvétünk mindazon mozgalmakban, melyek az európai népekaladot foglalkoztatták: a keresztes háborúkban, a reformációban, a római császárok választásában, Olaszország sorsának intézésében; míg mi a latin nyelv segítségével a tudományok, művészetek fejlődésének minden mozzanatáról számot adhattunk magunknak, bár bennünket nyelvünk, fajunk örökös elszigeteltségére látszott kárhözhatni: addig a gyanakvó moszkvai kenyerak indo-germán eredetű alattalói a nevezetesebb politikai eseményekről, szellemi vívmányokról csak annyi tudomást vehettek, mennyi hozzájuk vándor nyugoti kereskedők révén juthatott.

Katalin cárnő, az éjszaki Szemiramis uralkodása alatt a barbarizmus e sötét századai után még egyszer a Voltaire, Diderot-féle filozófiai irány hatalmasodott el Oroszországban, megzavarta az ily fűszerezett szellemi táplálékhoz nem szokott ázsiai agyvelőket. Innen azon rendszertelen tudományosság, felületes műveltség, mely az orosz népet a modern világ vezéreszméinek átértésére képtelenné teszi, s melynek következtében a fokozatos, természetes haladás lehetősége a Néva partjain mindig csak panszláv ábrándnak marad.

És az erelen túlértésesség kinyomátát magán is hordja az orosz zenészek szerzeményeinek minden lapja. Szűnet nélkül sorakozik ott a legegységűbb naivság a legkeresztettség fogások mellé; rajta a különböző zeneiskolák irányai gyorsan és összefüggéstelenül váltakoznak, bihetőleg leginkább azért, hogy az eredetnek hiányát palástolják. Egy ilyennek megteremtése több alaposságot, logikát, terszerző eljárást igényel, mint mennyivel a hagyományokra nem támaszkodható orosz zenészek rendelkeznek.

Legerősebb oldaluk az utánzat. Példánl nincs, ki Beethoven imodorát nagyobb szerencsével sajátította volna el, mint Glinka Mihály (szül. 1804. Novoszpaszkban, megh. 1857. Berlinben.) «Az élet a csárért» című öt felvonásos dalművének némely részletei a nagy bécsi mester tollából látszanak folyni. Van benne azonban Rossini-ra, Bellini-re emlékeztető néhány együttes és magándal is, melyeket az olasz zenéért esengő akkori udvari körök kiengesztelése céljából szerzett bizonyosan. Mindazáltal ennyi engedmény sem volt elég a pétervári zenész-körök ármányaival szemben; s a mű nem is igen adatott volna elő, ha Miklós csár nem teszi magáéva színrehozatalának kérdését. «Főlölesleg tán mondani, hogy pártfogására nem zenei értékénél fogva méltatta, hanem mert szövege egyrészt az orosz paraszt dinasztikus fanatizmusát festi, ki csárjáért lelkesülve meg a biztos halál elő, másrészt pedig a lengyelekkel oly visszatérő szerepet játszat, hogy a hallgató hajlandóvá válik a varsói vérengzéseket egyszerű megtorlásnak tekinteni.

Meggyezést érdemel e dalmű azért is, hogy benne a jellemfestés azon módjával találkozunk, sok idővel Wagner Rikhard fellépése előtt, melynek feltalálását közönségesen neki szokás tulajdonítani. Ugyanis valahányszor egy jelenetben lengyelek fordulnak elő, mindig *Polonaise-t* — lengyel táncot — kezd játszani a zenekar. Ezzel az orosz zenész tán a lengyelek iránti megvetésének kívánt kifejezést adni, kik szerinte csak mulatságra gondolnak. Különösen neveléses, hogy még akkor is *Polonaise* járja, midőn a csár e pogány ellenségei, Szusszanianus által tévútra vezetve, éjnek idején, hóvizatarban, elvészükül győződnek meg. Ha csak a tánc itt azt nem jelenti, hogy fázó lábaikat akarják megmelegíteni!

Glinka mellett meg kell említenünk *Bortnianszki-t*, a legjobb orosz egyházi zenészerzőt, *Lvor-ot* az orosz nép-hymnus szerzőjét, *Szerov-ot*, *Asantszszki-t*, s ezzel elősoroljuk a már nem élők közül a legjelesebbeket. *Csajkovszki* és *Cui* kortársaink, s miután a jövő zenéjét utánozzák, nagy hírre tettek szert, *Rubinstein* Antal, a nagy zongorajátzó, visszaelvet tehetségének rendkívüli termékenységével, név

még eddig maradandó becsű művek alá nem igen írhatta.

A zene-tanítás Oroszországban is német kézbe jutott; a kiadókövet, miután a pétervári kormány a nemzetközi egyezményeket két év előtt felmondta, külföldi zenészek szerzeményeinek utányomásából élőködnek.

Befejezven ekként rövid szemleket, bátran elmondhatjuk, hogy zeneileg Oroszország jelentősége aránytalanul csekély. Eredeti helyett csak utánzatokat mutathat fel, melyek zenei ihlettségének igénytelen erecskéjét szükségleteinek meg nem felelő mederbe terelik. Szóval, hogy alkalmasok egy szellemes orosz nőnek a fentérintett zenészek egyének műveiről tett megjegyzését: «Oroszország olyan, mint egy indóház, melynek méretei ijesztőleg nagyok, de melyben nincs egyéb, mint néhány üres vaggon és sok léghuzam!»

BERTHA SÁNDOR.

EGY SORSJEGY.

9672-dik szám.

Regény egy kötetben.

Irta VERNE GYULA.

Francziából HUSZÁR IMRE.

(Folytatás.)

IV.

Norvégiában, ebben az egyszerű, becsületlen országban általánosan uralkodik az a szokás, hogy az egybekelést ünneplés jegyváltás előzi meg. Sőt néha az is megtörténik, hogy a menyegző csak két vagy három évvel később megy véghez. Nem emlékeztet-e ez a kereszténység legelső szokására? De azért nem kell hiúni, hogy az eljegyzés csak egyszerű ígérváltásból áll, a melynek értéke csupán a jegyesek jóhiszeműségén alapul. Nem! e kötelezettség sokkal komolyabb és habár az irrott törvény nem is ismeri el kötelezőnek e ténny, annál inkább elismeri olyanok a szokás, ez a természet törvénye.

Hulda és Kamp Ole esetében tehát arról volt a szó, hogy egy szertartást rendezzenek, a melynél Andresen lelkész fog előkölni. Dálban, valamint a szomszédos gaardok nagy többségében nincs lelkész. Norvégiában bizonyos helyeket «vásárhegyi városoknak» neveznek. Az ilyen helyek el vannak látva lelkész hivatallal, vagy a mint norvég nyelven nevezik: «prösztegjel»-bel. Itt gyűlnek össze isteni tiszteltele a lelkész kerület legelőkelőbb családai, a melyek szállást is tartanak, a hol huszonnyé óráig ellakhaszanak, míg vallási kötelességeiknek megfelelhettek. Egy neme ez a zárandoklásnak. Igaz, hogy Dálban van kápolna, de a lelkész csak meghívásra látogat el oda, nem nyilvános, hanem magán természetű szertartások elvégzése céljából.

Utóvégre is Moel nincs nagyon messze. Csak fél norvég méröldnyi — körülbelül tíz kilométernyi távolság választja el Dált a Tin tó tulsó végétől. Andresen lelkész pedig igen szolgálatkés ember és jó gyalogló.

Andresen lelkész tehát felkérték, hogy jöjjen el a jegyváltásra. Kettős minőségében, mint lelkész és mint a Hanzen család jó barátja. Régóta ismerték egymást kölcsönösen: A lelkész látta felnőni Huldat és Joelt. Szerette őket, valamint Ole Kampot, ezt a «fiatal tengeri farkast» is. Semmi se szerethetett volna neki nagyobb örömet ennél a házasságnál, a mely valóságos ünneppel volt az egész Vestfolddal völgyre nézve.

Andresen lelkész tehát egy szép reggel, de különben meglehetősen esős idővel, felkötötte fehér papi nyakkendőjét és utnak indult. Joel társaságában érkezett meg, aki félutag eleje ment. Képzeltető, mily szívesen fogadták Hanzené asszony házában. A földszinti szobában szállásolták el, a melynek padlója gyalogfenyő-ágakkal volt behintve, melyek olyan illatosak tettek, mint egy kápolnát. Másnap korán reggel megnyílt a dái kápolna ajtaja. Ott a lelkész és imakönyve előtt, néhány jó barát és szomszéd jelenlétében, Ole megesküdött, hogy nőül fogja venni Huldat és Hulda megesküdött, hogy nőül fogja menni Olehez, mielőtt a fiatal tengerész visszatér a legutolsó utazásáról, a melyre vállalkozik. Egy évi várakozás bizony hosszú, de az is csak elmúlik, mikor a jegyesek bizonyosok egymás felől.

Most már Ole nagyon komoly ok nélkül nem taszíthatta el többé magától azt, a kit magának

eljegyzett. Hulda nem szeghetette meg a hitet, a melyet Olenek esküdött. És ha Ole Kamp nem utazott volna el néhány nappal a szertartás után, minden elttomóadás nélkül élhetett volna az eljegyzés adatai jogaival és meglátogathatta volna jegyesét és irhatott volna neki bármikor, sétálhattott volna vele karongfoga még a leány családja távollétében is és bármilyen ünnepegy vagy bucsu alkalmával követelhetné volna mindenkivel szemben az elsőseget a tánczánál.

De Ole Kampnak sietnie kellett Bergenbe. Nyolcz nap múlva a *Viken* már uton volt a newfoundlandi halászelepek felé. Huldanak pedig nem maradt egyéb hátra, mint várni a leveleket, a melyeket a jegyese küldeni ígért valamennyi Európába induló postáival.

Nem is maradtak el az annyira türelmetlenül várt levelek. Némi boldogságot hoztak mindenkora a házba, a mely Ole elutazása óta nagyon szomorú volt. Az odautazás szerencsés körülmények közt ment véghez. A halászat jól sikerült és nagyon jövedelmezőnek ígérkezett. Ezenkívül Ole valamennyi levele végén bizonyos titkokról beszélt és a vagyonról a melyet az nekik biztosítani fog. Hulda nagyon szerette volna tudni ezt a titkot és Hanzené asszony is, oly okoknál fogva, a melyeket nehéz lett volna eltalálni.

Hanzené asszony mind komorabbá, nyugtalanabbá, magába zárkozottabbá vált. És egy körülmény, a melyt gyermekeivel nem közölt, még inkább fokozta gondjait.

Ápril 19-én, három nappal Ole legutolsó levelének megérkezése után, Hanzené asszony egyedül tért vissza a fűrészalomból, a hol egy zsák forgácsot rendelt Lengling felügyelőnél és a fogadó felé tartott. Néhány lépésnyire az ajtó-tól megszólította egy idegen ember, a ki nem volt környékbeli.

— Ugyebár, ön Hanzené asszony? kérde az idegen.

— Az vagyok, felelé az özvegy, de nem ismerem önt!

— Oh! az semmit se tesz. Ma reggel érkeztem Drammenből és most visszamegyek.

— Drammenből? kérde élénken Hanzené asszony.

— Nem ismer ön ott egy Sandgoist nevű urat.

— Sandgoist urat! ismétlé Hanzené asszony, a kinek arca elszápadt e név hallatára. Igen... ismerem.

— Nos hát, mikor Sandgoist ur megtudta, hogy Dálba jövek, felkért, hogy üdvözletet adjam át önnek.

— És... semmi egyébét?

— Semmit, csupán azt izeni még általam, hogy alkalmasint meg fogja önt látogatni a jövő hónapban! — Jó egészséget és jó napot kívánok, Hanzené asszony.

V.

Huldat nagyon meglepte az a macakosság, a melylyel Ole minden levelében emlegette a haza-érkezése után rá várakozó vagyon. Vajjon mire alapította a derék fiú ezt a reményt? Hulda nem bírta kitalálni és alig várta, hogy megtudhassa. E természetes türelmetlenség valóban menthető. Egyszerű hiú kíváncsiság volt-e? Nem. Hiszen a titok őt is személyesen érdekelte. Nem mintha az egyszerű, derék leány nagyvágyó lett volna; vágyai soha sem emelkedtek addig a színvonalig, a melynél a gazdagság kezdődik. Beírte Ole szerelmével és be fogja vele érni mindig. A vagyonságát, ha csakugyan beköszöntené, nem fogja tulságos örömmel fogadni; ha elmarad, nem fog bánkódni miatta.

Épen erről beszélgetett Hulda Joellel, az Ole legutolsó levelének megérkezését követő napon. E tárgyban, mint általában mindenben, teljes nézetegység uralkodott köztük.

Joel végre így szól:

— Nem, ez nem lehet, kis hugom. Te valamit titkolsz előttem.

— En... titkolódnai előtted?

— Igen!... Hihetetlen dolog, hogy Ole elment a nélkül, hogy legalább valami keveset ne közölt volna veled e titkából.

— Hát neked mondtott-e valamit, Joel? — kérde Hulda.

— Nem, hugom. De te és én, az egészen különböző dolog.

— Nem. Mindketten egyek vagyunk.

— En nem vagyok Ole jegyese.

— Csaknem, — viszonozá a fiatal leányka, — s ha őt valamely szerencsétlenség érné, ha ebből

az utazásából nem térne vissza; a csapás téged is csak úgy lesujtana, mint engem, a te könyveid ép úgy csurognának mint az enyimek.

— Ah! kis hugom! — kiáltá Joel, — említom, hogy ily gondolatok forgass az elmédben. Ole ne térne vissza utolsó nagy utazásáról? Komolyan beszélsz-e, Hulda?

— Nem, Joel, kétségkívül nem. És mégis, nem tudom... nem vagyok képes leküzdeni bizonyos előérzeteket, gonosz álmokat...

— Az álmok csak álmok, kis hugom!

— Kétségkívül, de honnét származnak?

— Magunkból és nem felülől. Félsz és a félelmed gyötör álmodban. Különbben ez rendesen így szokott lenni, mikor az ember élénken óhajtat valamit és az óhajtat megvalósulásának pillanata közeleg.

— Tudom Joel.

— Valóban szilárdabbnak hittelek, kis hugom. Igen! erélyesebbnek tartottalak. Hogyan! alig egy pár óra előtt levelet kaptál, a melyben Ole tudósít, hogy a *Viken* egy hónapnál rövidebb idő alatt megérkeztek és te ilyen gondolatokat forgatsz a fejedben?...

— Nem, Joel... a szivemben.

— Ma ápril 19-ike van. Olenek meg kell érkeznie május 15-ike és 20-ika közt. Valóban ideje lesz a mennyegző előkészületeire gondolkodni.

— Azt hiszed, Joel?

— Hogyne hinném, Hulda? Sőt azt hiszem, hogy már kissé meg is késtünk! Mit gondolsz! egy mennyegző, a melyet nemcsak Dál fog megünnepelni, de a szomszéd gaardok is. Azt akarom, hogy nagyon szép legyen minden és komolyan hozzá fogok látni az előkészületekhez.

Mert bizony az eféle szertartás nem is csekély dolog ám Norvégiában általában és a Telemarkban különösen! Nem! az ilyesmi nem törénthetik meg minden zaj nélkül.

Ebből tehát az következik, hogy Joel beszélt az anyjával meg ugyanaz nap, néhány perczel később, hogy Hanzené asszonyra oly nagy benyomást tett a találkozás azzal az idegen emberrel, a ki bejelenté neki Sandgoist ur legközelebbi látogatását. Az özvegy leült a karszékre a nagy teremben és gondolataiba elmerülve gépileg hajtotta a rokkája kerekét.

Joel jól látta, hogy anyja még erősebben gyötördök a szokottnál, de miután mindig változatlanul azt szokta felelni, hogy «semmi baja sincs» ha ez iránt megkérdezték, a fia csupán Hulda mennyegzőjéről akart vele beszélni.

— Anyám — mondá, — tudod, hogy Ole, a mint legutóbbi levelében írta, alkalmasint néhány hét múlva hazaérkeznek a Telemarkba.

— Ez nagyon kívánatos! viszonozá Hanzené asszony. Vajna ne késnek.

— Volna valami ellenvetésed az ellen, hogy a mennyegző napját május 25-re tűzzük ki?

— Nincs, ha Hulda beleegyezik.

— Ó már beleegyezett. És most azt kérdezem, hogy nem szándékozol-e a dolgokat illően csinálni ez alkalommal?

— Mit értesz az alatt, hogy «illően csinálni a dolgokat»? kérde Hanzené asszony, a nélkül, hogy zemeit felemelte volna a rokkájáról.

— Azt értem, természetesen a te beleegyezésseddel, csupán, — hogy a mennyegző megfeleljen az állásnak, a melyt itt a vidéken elfoglalunk. Meg kell rá hívunk összes ismerőseinket és ha a ház nem volna elég nagy a vendégek befogadására, nincs egyetlen egy szomszédunk se, a ki szívesen ne látná őket.

— Kik lennének a vendégek, Joel?

— Ugy hiszem, hogy meg kellene hívunk összes barátainkat, a kik Moelben, Tinessben és Bambleben laknak és ezt a feladatot magamra vállalom. Ugy hiszem, hogy Help testvér urak, a bergeni hajótulajdonosok jelenléte is csak megtisztelő lehetne a családra nézve és a beleegyezésseddel ezeket is fel fogom kérni, hogy töltsenek Dálban egy napot. Ezek a derék urak nagyon szeretik Olet és bizonyos vagyok felőle, hogy elfogadják a meghívást.

— Vajjon szükséges-e ily nagy fontosságot tulajdonítani ennek a házasságnak? kérde Hanzené asszony.

— En úgy hiszem, hogy igen, anyám és én czélszerűnek tartom, ha már csak a dái vendéglő érdekében is, a melynek értéke tudtommal nem csökkent az atyánk halála óta.

— Nem... Joel... nem!

— Nem kötelességünk-e fenntartani legalább is olyan karban, a melyben ő hagyta hátra?

kat, kik fegyveres zsoldos csapatokkal voltak kénytelenek őriztetni személyüket és vagyonukat. Pecci erélyes kézzel csinált rendet; elfogatott egy hírhedt rablót, Pasquale Collettát s megbüntette a bűnállástól, kik nevék befolyásával takargatták a tetteseket a törvény büntető keze alá, nem törődve azzal sem, ha ezáltal esetleg darázsészekbe nyul is bele.

Egy ily előkelő bűnpártoló egyszer keményen szemére lobbantotta, hogy nem követte az ő utasításait s fenyegette, hogy panaszt tesz Rómában s elmozdítja helyéről.

— Menjen csak, s tegyen panaszt, — felelte hidegvérrel Pecci, de ne feledje, hogy mielőtt a Vatikánba érne, útja előtt az Angyalváron át vezet.

Azzal körülfogatta az öt fenyegetőnek kastélyát, elfogatta az abban tanyát ültő rablókat s följelentette az orgazdát.

Perugiai egyházmegyét Pecci bíbornok a legaprólókobb buzgalommal kormányozta, s különösen a mi az iskolai oktatást illeti, személyesen ellenőrizte mindent. Brunelli tanár beszéli, hogy: «Egy nap elkésvén lelkémről, nem kezdhettem meg a pontos időben a tanítást. Milyen nagy volt meglepetésem, midőn az iskola lépve ő eminenciáját láttam a katedrában ülni, a mint figyelmes tanítványaimnak ópen-Gieszából olvasott fel egy részletet, a maga válaszközt előadásával magyarázta a mű szépségeit. Zavartan álltam meg, de hirtelen magamhoz térve meglepetésemből, odaültem a tanítványok közé s kértem a bíbornokot, hogy folytassa lelkéjét. Ő azonban átadta helyét s azzal távozott, hogy a növendékeknek lelkére kötötte tanulmányaik minél buzgóbb folytatását.

Mikor IX. Pius meghalt, a bíbornokok, főpapak egész gyűlésezt kihozta sodrából a gyász eset, csupán ő őrizte meg nyugalmát s adta ki gyorsan, szabatosan rendeleit.

Február 18-án összeült a konklave. A szent kollegiumot képező 64 bíbornok közül csak Broussais de Saint Marc, Cullen és Mac Closky hiányoztak: az előbbi kettő gyöngéledett, az utóbbi Amerikába utazott. Az első szavazásnál Pecci 23 szavazatot kapott, de mivel a kánon két-harmad többséget rendel, új szavazáshoz fogtak s ez alkalommal Pecci bíbornok, ekkor már camerlengo, 38 szavazatot nyert.

«A bíbornok — írta valamivel később a választásról Dormet bíbornok — hallván oly sűrűn elegetni nevét, mint IX. Pius utódját, mélyen megilletődött, könnyek gyűltek szemébe s reszket kezeiből kiejtette a benne tartott tollat. Harmadik szavazásnál megszólította egyik bíbornok-társát e szavakkal: «Nem tartóztatom magam tovább, beszélnem kell a szent kollegiummal, nehogy hibát kövessenek el. Tudósok, bölcsnek tartanak, de én nem vagyok sem tudós, sem bölcs. Azt hiszik, hogy bírok a pápai székre méltó tulajdonságokkal, pedig én nem bírok azokkal. Mondja meg ezt, kérem, a bíbornokoknak.»

Igyekedtek őt megnyugtanni, s e közben végberent a választás, mely Peccinek negyvenegy szavazat-többséget hozott. Mikor ezt meghallotta, kezeibe rejtette arcát, töprengve, küzdve önmagával, nyugtalanul, végre reszkető hangon jelentette ki, hogy méltatlannak érzi magát a méltóságra, de engedni kénytelen a szent kollegium egyhangú óhajának, s szent XIII. Leónak kíván nevezeteni.

XIII. Leó magánélete is egyszerű, munkás és rendezes. Ha a körülmények követelik, egész éjtel is tölt az írósasztal mellett, egyházi ügyeket intézve, s diplomáciai tárgyalásokot vezetve. Gyalog- vagy kocsiestét nem tartanak tovább egy óra hosszánál, s öltözése is felette szerény és rövid. Rendkívül kedvelte a virágoknak és a Vatikán kertjében maga szedi le a szebbeket közülök, s nem egyszer ad utasításokat kertészének. Magatartása előkelő, finom modoru, s lassan, komolyan, de szabatosan beszél.

III. NAPOLEON ÉS FIA HAMVAINAK ÁTHELYEZÉSE.

A francziák egykor oly nagy szerepet játszott császárnéja, Eugénia, ki a szerencse változandóságát talán legjobban érezte minden jelenleg élő

ember között, pompás mauzóleumot építtetett Farnboroughban, Angliában, néhai férje, III. Napoleon és fia, az oly korán s oly gyászos halállal kimúlt Lajos herceg számára. Az elkészült mauzóleumba a néhai császár halálának évfordulóján, január 9-én szállították át a holttesteket Chiselhurst Szt.-Mária templomába.

Chiselhurstbe délelőtt fél 11 órakor ment egy angol tüzer-csapat két ágyúkosival a koporsók átvételére, melyek ideiglenesen a sekrestyében feküdtek trikolorral és ibolyacsokrokkal borítva. Goddard püspök, a holttestek eddigi őre, rövid isteni tiszteletet tartott s a császártól képviselő Pietri és Bassano marquis, valamint több hajdonfövel menő gyászoló kíséretében feltették a koporsókat az ágyúkosikra s elvitték a vasútra. Itt külön vonat vart a temetési menetre s ennek egy kocsiját gyászalkalmára alakították át, egészen feketével borítva, itt-ott ezüst csillagok és ibolyacsokrok — a Napoleoniak virága — díszítésével; a koporsókat magas ezüst gyertyatartók vették körül s a láb felől nagy elefántesont-kereszt helyeztetett el. A két holttesttel csak Goddard maradt.

Egy óra tájban érkezett meg a menet Farnboroughba, a hol már egy másik tüzer-csapat várta őket Biggs ezredes vezetésével s a koporsókat itt is ágyúkosikra tették. A temetési menet itt a császári udvar több tiszviselőjével szaporodott meg. A menet rövid idő múlva megérkezett a kápolna ajtajához s ekkor onnan egész sereg szerzetes jött ki. A promontrei kanonokrend tagjai voltak ezek, mely rendet még VIII. Henrik küzte Angliából s csak most teledgett le ismét egy csapatja Paulin apát vezetésével Eugénia császárné kezéből, ki a mauzóleum mellett igen szép zárdát építtetett számára s a holttestek gondozását is rájuk bízta, jövőjükről gondoskodott. Mindenik szerzetes szentelt vizet öntött a koporsókra s aztán ünnepélyesen átvették azokat Goddard püspöktől s a kápolnában keresztül levítették a kriptába, folyvást halotti énekekkel énekelve.

A gyász-szertartáson Bassano herceg és Bonaparte Lucian herceg vettek részt s a többi előkelőségekkel együtt szentelt vizet hintettek meg a koporsókat, mielőtt két nagy gránit szarkofágba helyezték volna el s végül az apát mondotta el áldását. A császár szarkofágjának felirata «Napoleon III. R. J. P. a fiát pedig: «Louis Eugène Napoleon, Prince Impérial, née à Paris, 16 Mars 1856, mort en Soldat á Strotrotyo (Afrikue Australe) le 1-er Juin 1879.»

KIRÁLYLÁTOGATÓ MAGYAR PARASZTOK.

Nemesak Hári János, a vitéz obsitos járt Bécsben, király ő felsége látogatásában, mely eseményt Garai János elmés versekben megénekelte; de több-kevesebb szerencsével meglátogatták a királyt mások is, minek néhány példáját a következőkben adjuk.

Híres volt a bakony-szentgáli látogatása Mária Teréziánál. Mikor a szentgáli bírák, mint királyi vadászok, őseik szokását követve, újév napján a terjedelmes határkuban lött néhány vadat a királyné konyhájára bevitték, otthon földieskedtek vele, hogy a királyné behitta őket szobájába, beültette arany karos székekbe, hozott nekik arany poharakban bort, s miközben ő kelmük ittak, iddogáltak, az iskolából hazajötték a kis Józsi meg a Lipót hercegek, aztán édes anyjoknak szépen kezet csókoltak, aztán a királyné azt mondta nekik: «no most fiaim, csókoljatok kezet szentgáli uraiméknak.»

1820 körül két igazságkereső pár Esztergom vidékéről földesuruk elleni panasszal a királyhoz Bécsbe indult. Utközben éjjelre Köpecsben, a fogadóban megszálltak. A faluban huszárk szállásoltak, s kapitányuk a fogadóban vacsorált. A kapitány a kellner által tudokoltatta az utasoktól, mi járban legyenek? Ezek hosszú lére eresztve elmondják földesuruk elleni panaszukat, s hogy a királynál keresnek orvoslást. A kellner megviszi küldőjének a hírt, s nemsokára azzal jön vissza a parasztokhoz, nem szükség Bécsbe menniök. Holnap itt lesz a király. Reggel, ha a huszárk kirukolnak, a király előttök fog állni: annak adják majd által panaszleveleket. A parasztok megkérőnték a kellner szívességét, s aig várták a reggelt, hogy a királyt megláthassák. Midőn meglátták a huszárk előtt pompás lovon a vélt királyt, mely hajbókolással közeledvén hozzá, stnyújták neki folyamodványukat. Az pedig egy más pecsétes levelet adott nekik e meghagyással:

«ezt a levelet meg adjátok át a szolgabíróknak. A parasztok visszamennek a fogadóba, s földieskednek a kellnernek: «átadtuk ám az instancziát ő felségének: kaptunk is rá tüstént kegyelmes választ.» — «Lássuk: mit ír!» mond a kellner. A parasztok elszórnak a vakmerőségen: a király levelét fölbotanták akarni. A kellner biztatja őket: «Igen, de én a levelet föl tudom úgy bontani, és ismét bezárni, hogy senkire veszi észre.» — «No már úgy más!» A fölbotott levél tartalma ez vala: «Szolgabíró úr jól ténne, ha ezen népbolondító két gazemberre jó ötvenet hegedültetne.» Megvitték-e a hírt őveiknek a deputátus urak, arról hallgat a falu krónikája.

1837-ben egy obsitosnak Fehérmegye elé nyújtott ily panaszát hallottam saját füleimmel. Kálózdon, a falu koresmájában két «igazság-kereső», a földes úr elleni panaszával, dícsékedett a hívó hallgatóság előtt, hogy ők Bécsben jártak a királynál. A király nagy szívességgel fogadta őket, leültette a trónus mellé, bort hozatott nekik, kocszintott velök; ígérte, hogy segítini fog rajtok. Az obsitos közbevigogott. «Ne higgyétek, a mit ezek hazudnak. Én mint katona voltam Bécsben, tudom, mily nehéz a királyhoz bejutni, nemhogy még ily hazugokkal poharozott volna.» A királylátogatók, a miért hazugságba hagya őket, este rálestek az obsitosra s kegyetlenül elverték. De aztán a szolgabíró által ők is hivatalból megkapták a magokét.

1839 június elején Komáromban s vidékén híre futott, hogy a király az országgyűlés megnyitása után Pozsonyból Komáromba jön, a várbeli munkák állapottól megtekintésére. A vidék népe mind Komáromba tödült a király elébe, a Vasdimyei puszta eselősége is ugyancsak várta a bevonulót, hogy lássa, mit még sohasem látott, milyen a király! A kemény szívű ispán ellenben rájok toppogott: «Egy tapodtat se mennek! holnap itt a szénagyújtás ideje, ha az eső rendén találja a szénát, oda van, sietniük kell vele! Azért senki se merjen bemenni, a ki itt hagyja a munkát, huszonötöt csapatok rá!» A csöszben győzőtt a királyt látni vágyás; korán hajnalban beszőkött Komáromba, a királyra váró néptömegbe vegyült. Egyszer, mint távol égdörgés moraja, egyre közeledve fölharog az: «Éljen! Éljen!» Legelől jöttek lóháton, megnyitva a díszkiseretet, a maga huszárjai, délczeg legények, panyókás mentében, forgóttalcs akával. A csösz lökdösi szomszédait, melyik a király? Csitítják, majd mindjárt jön! A huszárk után jött a paraszt-, majd a nemesi banderium; ebben ezüsttől, aranytól csillogó lovak és urfak. Ismét lökdösődik a csösz jobbra-balra, melyik a király? Megint mondják, mindjárt jön! A lovasok után jött a kocsi hosszú sora. Ég, föld rezgett az éljenektől, mert a hintók sorában jött a király is. A mint a király hintája megállott, s kiszállott a király: a népokön mind ő felé tödült. A csösz izmos könyökeivel a tömeg közt utat tört magának azon körg, honnan a királyt közelről láthatá. Itt ismét dolga volt a csösz könyökeinek és a szomszédok oldalának a kérdésel: melyik a király? Háromszor is megmutatták neki; nem hitt saját szemének; ő maga is kérdőleg rámutatott hát csakugyan ez a király? Elkerítte keservesen: hást ezért a kis piciny emberért kapok én most huszonötöt?!

Komolyabb volt a hont-szebelébiek királylátogatása 1833-ban. Ezt a Szebelé névű, hajdan német, ma tóttá vált falut az esztergomi káptalan 1219-ben vette meg Ervin gróftól nyolczvan márká készpénzért, és husz márká áru miséért. A német jobbgyok vonatkozta adót fizetni új földesuruknak, mi végett sokáig folyt köztök a pór. A káptalan már erővel tova akarta űzni őket, midőn a király — II. Endre — közbenjárására, 1233-ban megkegyelmezett nekik, s jövendőbeli adózásukra nézve szerződött velök. Mint szerződő jobbgyok maradtak a szebelébiek 1830-ig. Ekkor a káptalan őket az addig szokatlan robot alá akarta fogni. A robot alól vonakodó jobbgyokokat elmarasztalta nemesak az uriszek, de főlebbezésben mind a helytartótanács, mind az udvari kancellária. A nép nem engedett: tehát egy század ulánust ültettek a nyakára.

És most, miként atyáikban hatszáz év előtt, újra kitört a káptalan-földesúr elleni lázadás, valami ravasz ügyvéd tanácsára a király személyhez főlebbezték a főkormányáséknál elvesztett ügyüket. Ellen mentek Bécsbe, kölesön vett pénzzel, s azon szilárd elhatározással, hogy bármi áron a király elébe jussanak. Midőn Bécsben, a

fogadóban, hol megszálltak, vacsora után azon tanácskozátnak, miképen kérijenek a királynál kihallgatást, egy idegen hozzájuk lép. «Atyafiak, kentez a király elébe akarnak járulni, én tudom annak módját, de ahhoz sok pénz kell, a miniszterek és az udvari lakjok megkésésére.» — «Van a mennyi kell!» riadtak föl a szebelébiek, és szórták a százashatárokat. A kitűzött napon az ajánlkozott vezető egy czifra szobába kíséri a deputátusokat, hol a király őket aranyos trónusán várja, s az előtte térdelőeknek mondja: «Fiaim, nektek igazatok van; menjetek haza békességgel, majd én elintézem a ti ügyeteket!» A parasztok hazamennek; elmondják a király választát; neki esnek a katonaságnak, s kiverik a faluból. A megye és a káptalan, nehogy a lázadó példa vérszemét adjon a vidéki jobbagyságnak is, újabb katonai karhatalmat eszközölt ki Szebelé ellen. Két század huszár vezettek a falura, kik ellenesség módjára lovaikhoz kötöztek a makacs jobbagyot, úgy hurcozták robotra. A járási főbíró, Mártonfi Dénés, egykor maga is gárdista, megszámolta a szegény félvezetett embereket, miután előadásukból kivette, hogy világos csalárdísznek estek áldozatul. Kieszközölte, hogy ő vezethesse a nép küldöttjeit ő felsége elé. Hozzájuk csatlakozott egy obsitos is, ki állítja, hogy ő egy hadi szemle alkalmával látta a királyt, s ezer ember közül is fölismerné. Mikor a küldöttség Bécsbe, a Burgba ment, s ott a fényes audiencia-termet látta: egymással kicserelelték gondolataikat: nem ilyen volt ám annak a másik királynak a háza, szobája stb. Midőn aztán az öreg Ferenc császár az oldalteremből kijött, mondja az obsitos: «no komám, ez a király! térdeljenek le!» Az öreg császár valamit tudt csehlő, s elmondta nekik, hogy megérthették: «Ha a főkormányászekek ugy itéltek, hogy tartoztok robotat földesuratoknak: az én nevemben hozott ítéletnek engedelmeskedjetez. A szerencsétlenek keserves sóhajások közt megadták magokat, s fizettek a negyvenezer forint költséget, mibe ellenzékeskedésök került. Midőn 1848-ban a robot és dézma megszűnt: örömmel álltak föl a szebelébiek: «mégis kijutott a mi igazságunk! Az ezer lélekéből készséggel ajánlottak föl huszonöt legényt a honvédséghöz. Az alkirályt és ennek lakását hiába nyomozták.

Valahol a palczok közt a jobbagyság pörben állt földesurával. Már a kiegyezésnél voltak, midőn egy obsitos haza jött, s azt mondja a népek: «Várjatok, majd én megyek Budára, megkérdem a királyt: hát ő mit szól hozzá.» Egy pár hétig oda maradt az ember, míg a költségen tartott. Ekkor haza ment, s így szolt a néphez: «Tisztelet ő felsége mindannyitokat, kicsitől fogva nagyig; azt izente, hogy majd ő maga eljön.» A falu népe kitódult a határra a várt király elébe több napokon át. Meghallja ezt a szomszéd faluban egy úr, négy lován arra hajt, kérdi: «mit várnak?» — «A királyt!» — «Melyik királyt: a tök- királyt vagy a makk- királyt?» De közébe is cserdített a négy pejnek, mert szállt utána az átok- és kő-zápor.

A nemes ember másként gondolkodott a királyról. 1833-ban Ferdinánd estei főherceg, mint országos főhadparancsnok, katonai szemleutatt az országban, (mely alkalommal, — emlékezem — Sárospatakon, a nevével viselő huszárezredben még őt legényt talált, kikkel együtt 28 évvel azelőtt, 1805-ben, magát a francia táboron Ulmál keresztül vágta), Budáról Kassára ment, lovakat váltani Kápolnán megállapodott. Egy heves besenyői kortes, földjébe s tán rokona csak az insurgensnek, ki Alvinczinak visszavetette a kassalalan puskát, hogy süsse meg, hozzámegy a főhercegghez s kérdi tőle: «Atyafija kend a császárnak?» — «Az vagyok!» — «Mondja meg neki: ne veszködjék azzal a sóval!»

1823-ban többek közt Borsiczky István, ki a király törvénytelen parancsának, az újonczállítás és adómellettel illetleg, ellenállott, a királyi szó meghallására Bécsbe hívták. Borsiczky elmegy Visegrádra, Budára, Székes-Fehérvárra, mindenütt megkérdezi: «Itthon van-e a magyar király? Mindenütt azt mondták neki: «Szerencsétlen! nem tudja, hogy a magyar király Bécsben lakik?» — «Tudom biz én, de az is tudom a földrajzból, hogy Bécs Ausztriában van: oda menni nem tartozom.»

Végül, egy mult századi öreg úr elbeszélése után azt mondjuk el: hogyani járt II. József császár Hont-Kemenczén. A császár országos körútjában, 1770 táján, megizente Hontmegyének,

hogyekkor s ekkor Kemenczén lesz, a megye akkori székhelyén. Bandériummal őt ne várják, eltalál ő maga is Kemenczére. A megye főemesei, tisztjei mindamellel a hegpek oldalára embereket és mozsarakat állítottak, hogy ha látják a császár aranyos hintáját, elül-hátul lovaskatonaság kíséretében, előleges figyelmeztetésül nyagokat durantsanak. A megyeház termében az urak egybe-gyűlve, várván várták a felséges urat; a várnagy maga és hajdui a kapu alatt teljes díszben, reggeltől délig majd megpukkadtak a hosszas várakozásban. A várnagy, az ő megszokott déli hasával, de csak magába morgott: «Azt hallottam, a császár akkuratus uri ember; ime már elmult a dél, még sem érkezett meg.» Bemegy a konyhába, hol a felesége főzte a nagy ebédet: «Anyjuk, adnál valami harapnivalót: nem állhatom tovább a dicsőséget.» Az anyjuk pedig egy tálat káposztával s hússal megrakván, hozzá kegyeret is szelven, mind ezt férjének markába nyomja. Várnagy ur, egy ablakmélyedésben teljes díszöltözötben állva, mohón rakja befelé a tálat tartalmát, — mikor észrevétlenül egy idegen az a vállára üt: «Mit eszik amiece?» — «Káposztát, domine spectabilis!» — «Most vezessen engem az urakhoz!» mond az idegen. És midőn az urak közül többen ráismertek a császárra, csak akkor hült el várnagy ur: kit ezimzett ő spectabilisnek. A megyeház előtt a császárt váró emberek látták, hogy két uri forma szállt ki a parasztkocsiból: de nem jöttek arra a gondolatra, hogy az egyik császár lehet.

HÖKE LAJOS.

A KORONÁZÁSI MISEMONDÓ RUHA.

Az «Archeologiai Értesítő» egyike legzadagabb tartalmú szak-közönyeinknek, s bizonyára nem kis része van abban, hogy a régiségek iránt

TRÓN ALATT ÉTREZŐ FRANCZIA KIRÁLYI PÁR.

házánkban annyira éledt a figyelem, érdeklődés, még pedig fejelemzett alakban, mely az arhaeologiai leletek megmentéséről is siet gondoskodni. A folyóirat, melyet Hampel József anyai szakértelemmel és a nagy közönségre is ható eleven érzéssel szerkeszt, minden számában egész krónikája a régészettel kapcsolatos mozgalmaknak. A főbb eseményekről, nevezetesen leletekről kimerítőn tájékoztat s egész sora az illusztrációknak kíséri és érdekesíti közleményeit. Élénk képét mutatja az utolsó, a decemberi füzet is régészeti legújabb eseményeinknek.

A füzetben, ifj. Kubinyi Miklós a liptómegei komjáthi nagy bronzleletet írja le, hol 14 karodot és egy tört találtat, melyeket rajzban is bemutat. Majd Resch Gusztáv értekezni a kráznai (erdélyi) kincséről, mely 12 darab belyeges arany rüdből áll, a mit földhányás közben találtak a

nyáron. Még a dáczián időből valók és római bélyeggel ellátva. Radisics Jenő az egyházi szerek bécsi kiállításáról ír, Zimmer M. régi zománcos kelyhekét mutat be, stb. Ezenkívül egy esomó levelezést, könyvismertetést, s közléseket találunk.

A füzetben legáltalánosb érdekű Lubóczy Zs. cikkje, melynek címe «Első Mátyás király trónszönyegei» és voltaképen a foiniczi misemondó ruhával foglalkozik, melyet Mátyás király ezimere díszít, s mely Bosznia egyik zárdájában, a foiniczi ferencz-rendi szerzeteseknél maradt fent, honnan aztán királyunk gondoskodása következtében hazakerült, a budai kápolnában őrizik s ezental a koronázási szertartásnál fogják használni, mint misemondó ruhát.

A régi ereklyéről már többször volt szó lapunkban, s bemutatott képbem is. Régészeink sokszor foglalkoztak vele s meggyőződésük, hogy a díszes szövet nem egyházi czelokra készült eredetileg, hanem talán királyi palástul, vagy heroldok öltözetének, s azért van rajta a király ezimere. Lubóczy kimutatta, hogy eredetileg trón-kárpit volt, mely a trón mögött az emelvényt díszítette. A czikkből átveszük a következőket, valamint a folyóiratból is a felvilágosító rajzok közül egy párt.

«Mi mindjárt kezdettől fogva úgy vélekedtünk, hogy hosszúság negyszög volt, és Mátyás király ernyős trónjának falszönyegeül szolgált; ez irányban rekonstruálták itt az iparművészeti muzeum-ban és Bécsben Stork tanár, de a szönyeg rajzával egyik helyen sem tudtak tökéletesen tisztába jönni, mert miként az ide zárt rajz mutatja, egy pár darab hiányzik belőle. Szalay Imre min. osztálytanácsos és gróf Migazzi Vilmos uraknak köszönhető, hogy e problema megoldatott; az ő közbenjárásuk folytán a gr. Erdődy Ferencz birtokában lévő, Bakács esztergomi érsek ezimereül díszített, érseki trónra való falszönyeg, melyet Fraknoi Vilmos látott meg Galgócson levéltári kutatásai alkalmával s említtet először — megtekintés végett Budapestre hozatott. Mily nagy volt meglepetésünk! Előttünk feküdt a foiniczi kazula kelméjének mása, csakhogy teljes épségben, s a remek mustra még frissebb, ragyogóbb színekben tárult szemünk elé, mint a kazulán, de a szönyeg közepén Mátyás ezimere helyett Bakács ezimere díszlett. Közélebbi szemleletnél kitűnt, hogy a Bakács-ezimere nimenen beleszöve a kelmébe, de csak réa van varrva, s lefejtetvén, alatta rejlett Mátyás ezimere, kitűnően feltartva. Ezek után kétségtelen, hogy a foiniczi kazula is eredetileg trónszönyeg volt, párja a galgóczi szönyegnek. Eddig tehát két ily trónkárpit ismerünk. Nem tudjuk, többet rendelt-e Mátyás. Ha csak kettő létezett, akkor az egyik Mátyás budai trónusát ékítette, a másikat a sokat utazó király magával vitte és Visegrádon, Tolna városában, Nagy-Szombatban, Trencsénben, Sopronyban, Székesfehérvárott, Bécsben használta, mikor országgyűlést tartott, követségeket vagy alattvalóinak hódolátát fogadta. Bajos volna megmondani, a galgóczi vagy a foiniczi kárpit volt-e az utazó kárpit; legvalószínűbb, hogy ez utóbbi. Ezt vagy Mátyás maga ajándékozta Katalin bosnyák királynénak s ez adta kegyeltjeinek, a Ferencz-rendieknek, vagy Korvin János birtokába került s ő adhatta, mint a horvát résznek ura, a bosnyák francziánusoknak, míg a másikat az uralomra igényt tartó özv. Beatrix Bakácsnak engedte át, ki akkor még jó barátjának tartott.

«A királyi trónusok díszítése ily drága szövött ezim eres kárpittal, általános szokás volt Európában, a középkorban. Többnyire fából készülték s egészen be voltak vonva kelmével, néha csak az ülés mögötti fal volt kárpittal borítva.»

Mellékelve van a czikkez egy régi franczia kép is, mely Violet le Duc szerint a trónus alatt étköz fejedelmi párt tünteti föl, s világosan megmutatja, hogy a ezimeres trón-kárpitokat mi-kép alkalmazták.

A fejtegetés továbbá azt a véleményt nyilvánítja, hogy a Mátyás-féle fallkárpitok Florenzben készültek, hol az időben virágozott a szövéses műipara. 1806-ban Bártfa is onnan rendelt meg kelméket egyházi czelokra. Mátyás király trónszönyegeinek florenczi eredete mellett szólnak a rajzok is. Csupa olyan motívumokat találunk, melyeket ott használtak, s a florenczi Sta-Croce templomban a székek, ajtók faragványain is föllejük. Benedetto du Majno híres szobrász és építész rajzai után készültek ezek, s Benedettoról folytegett Vasari, hogy Mátyás király számára is készített intarsia-szekerénykéket másnemű

munkákkal együtt, sőt azokat személyesen Magyarországra szállította. Föltehető, hogy ő készítette a rajzot is Mátyas szövegeiből.

Benedetto, ugymond Vasari, miután a magyar királynak hódolatát bemutatta, a ki által kegyesen fogadtatott, előhozatta a magával hozott ládákat, s a király jelenlétében kicsomagoltatta, ki már kíváncsi volt az intarsziákat látni; de ime, a mint kivették a tárgyakat, meggyőződött, hogy a tenger vize s a nedves levegő úgy feloldotta az enyvet, hogy a szekrényeket díszítő intarsziák földre hullottak. Benedetto irult-pirult hogy ily szegény esett rajta a király s annyi nagy úr jelenlétében, de annyira a mennyire összetakolta ismét műveit, s a király meglepődését fejezte ki. De ő úgy erőstelte magát, hogy meg-

lés és borászat teljes kézikönyve ez, egyszersmind az első kimerítő munka, mely a mai kor színvonalán foglalkozik a kérdéssel, kezdve a szőlőfajoktól egész a borkezelésig. Az új kiadásba az érdekes szerző beillesztette azóta szerzett tapasztalatait, s főleg a fillokszerára vonatkozó részt bővítette. A könyv 169 rajzzal is el van látva. A borász közönség figyelmébe ajánljuk a jeles szakművet. Ára 3 frt.

Gönczy Pál művei. Gönczy Pál közoktatásügyi államtitkár az idén tölti be a hazai tanügy érdekében kifejtett működésének félszázados idejét. Ez alkalomra a felső nép- és polgáriszkolai tanítók orsz. egyesülete kiadja Gönczynek közoktatás-ügyünkről vagy annak érdekében irt dolgozatait, melyek folyóiratokban és hírlapokban szétszórván jelentek meg.

vendége, s ki Vachotné nővére, Etelek sírjára tettele a «Caipruslombokat» Vörösmartyt is rokoni bizalmas körből ismerté. Tollának bő anyag kínálkozik a széles körből és saját kedélyvilágából. Korrajzi és családi vonások, irodalom és művelődéstörténeti adatok és képek sorakoznak a jókora kötetben, melyből az író, a gyöngéd hitves és anya képe sem hiányzik. Az emlékiratoknak ez első kötet s 360 oldalt foglal el. Ára 2 frt, kötve 2 frt 60 kr.

Myrtusünnep, írta Gergely Imre. Révay-testvérek kiadása. Csinos kis könyvecské; verses elbeszélés vagy mi? elég könnyen, de annál pongyolábban verselve, egy nász leírása. Előtte való este a völgy legénye otthonában mereng, végre menyasszonya arcképe felélszik, s a menyasszony szűz szobájában imádkozik s lefekszik. Reggel felébred a leányos ház;

MÁTYS TRÓNKÁRPITVA A GRÓF ERDŐDY-CALÁD TULAJDONÁBAN GALGÓCZON.

A FOJNICZAI KAZULA SZÉJJEL SZEDETT ÁLLAPOTÁBAN ÉS A RÉSZEK EREDETI ÖSSZETARTOZÁSA SZERINT.

fogadta, hogy ezután az intarszia művészetét abba hagyja s szobrász lesz. Benedetto 1445-től 1497-ig élt és működött és valószínű, hogy a hetvenes években járt Magyarországon. Mátyas számára több márvány és terracotta tárgyat is készített; sajnos, hogy ezekből egy sem maradt meg és csodálatos véletlen a sorsnak, hogy épen az a műve, mely a legkevésbé tartós anyagból készült, szállott reánk s épen ez kapcsolja össze nálunk a kitűnő művész s a nagy király emlékét.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A szövegelmélet és borászat kézikönyve, *Molnár István*, a budapesti kir. vizezsellérképezde igazgatójának jeles szakműve második kiadásában jelent meg az Athenaeum társaságnál. A szöveg-

A mű a tanítók árvaházi egyesületének javára fog jövedelmezni, s ezért az egyesület bizalommal fordul előfizetési felhívásával a közönséghez és a tanügy barátaihoz. A gyűjtemény címe «Tanulmányok» lesz s 25 ívnyi kötetet tölt meg. Előfizetési ár 1 frt 60 kr, diszpendány 3 frt. Megjelenik márczius havában, s megrendelhető Méhner Vilmos könyvkiadó intézetben.

Rajzok a multból cím alatt terjedelmes könyv jelent meg Aigner Lajos kiadásában, mint a «Nemzeti könyvtár» új kötete, Vachot Sándorné tollából. Első kötete az ismert író emlékiratainak, melyekből koronkint a «Figyelő» folyóirat között részleteket. Visszaemlékezik élete folyására, mely sokszor összehozta az irodalom és közélet jeleivel, s elmondja férjének, a sokat szenvedett költőnek életét is. Szól Petőfiről, ki a családnak féltéig volt ven-

a mama tesz vesz, rendez; a menyasszony öltözik; a vőfély (rokon a házhoz) jó segítni a vendégek fogadásában, diction törí fejét, de nem megy; jó a nász-nép, templomba mennek; megesküsznek; haza térnek; nász ebéd; toasztok; este felé a mama a vőlegényvel s menyasszonnyal eloson, vasútra kiséri őket, elutaznak a nászútra. Ezzel vége. Az ember mindig várja, hogy valami történjék, ha csak epizód-szerű is; de semmi; sem egy lyrai, sem egy drámai mozzanat, semmi — csak lapos versek, köznapi előadás. Kár érte a papiros s a szép kiállítás. Ára 80 kr, diszpendában 1 frt 50 kr.

Eltaposott virág, regény, írta Jeszenszky Ignác, s megjelent Temesvárt. Új iró, kiben képesség nyilatkozik, hogy az elbeszélő irodalomban helyet foglaljon. A regény tárgya, egy fiatal lány csalódása, jól tartott hangon, megfigyeléssel van előadva, s jellemző és drámai vonásokat is többször használ. Ára csinos kötésben 1 frt 50 kr.

Holdenis Meta című francia regény foglalja el

a Singer és Wolfner-féle elterjedt «Egyetemes regénytar» legutóbbi két kötetét, a népszerű francia regényíró, Cherbuliez Viktor egyik legvonzóbb műve. E regényének hatása alatt választották meg a francia akadémia tagjává is. Egy eszes, ügyes, nagyraívó svájci lány történetét beszéli el, a ki egy milliomos diplomátával feleségül akarja magát vétetni, mellesleg azonban egy festővel is kacerköriket, s utóljára két szék közt a pad alatt marad. Magyar fordítása is sikerült, Ambrus Zoltán tollából. Ára a piros vászonba kötött két kötetnek 1 frt.

Folyóiratok. A *Természettudományi Közöny* új folyamata 20. kötet már e népszerű folyóiratról. A január füzete cikkeinek sorozatát Herman Ottó nyitja meg «Természet és művészet» című dolgozatával mely azt fejtegeti, hogy a festőnek tanulmányoznia kell az állat- és növényvilágot, ha jeles akar teremteni; a természetvizsgálónak pedig meg kell tanulnia rajzolni. Herman Ottó meg is mutatja, hogy ügyes rajzó. Egy másik cikkben dr. Klupáthy Jenő magyarrizsa a teréz körúti villamos vasút szerkezetét, dr. Csapodi István «Az ideges betegekkel tett újabb kísérletekről» cikkek; dr. Borbás V. «A hazai fenyők magyar nevei»-ről, Szily Kálmán pedig «A balatoni rianás»-ról ír. — A *Philologiai Közöny* új folyamának (12-ik évfolyam) első füzete Némethy Ignác veszi nagyrészt igénybe «Az Aeneis mint nemzeti eposz» című komoly tanulmányával. Acsády Ignác pedig Gyöngyössi Istvánról irt cikket, és szól a régi költő műveinek különböző kiadásáról. Erdélyi Pál «Adalékok a régi magyar irodalomhoz» cím alatt egy mult-századi kéziratból, melyet Mihály deák másolt s mely a múzeum Széchenyi könyvtárában van, hat énekét közöl. Műfordításokat Szász Károlytól, Wislocki Henrikől, P. Thewrewk Emilől találunk, s ezen kívül könyvek ismertetését. — A *Nemzeti Nénevelés* decemberi füzete a nyolcadik évfolyamot zárta be. A füzete élén az a beszéd olvasható, melyet Berzeviczy Albert államtitkár a kisdudorás jubiláris ünnepélyén ő felsége előtt mondott. Guta-Oláh Mária fejtegeti, hogy a család nem folytatja helyes irányban a leánynevelést ott, hol az iskola félbe hagyta. Dr. Szántó Kálmán arról ír, mi-lyennek kellene lennie a jó olvasókönyvnek. Komáromy Lajos ismerteti a karácsonyi könyvpiaze néhány ifjúsági irodalmi termékét, stb.

Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képpen című irodalmi vállalatból az 52-ik füzete hagyta el a sajtót, mely egyszersmind a Bécs és Alsó-Ausztria ismertetésével foglalkozó résznek 19-ik füzete. Alsó-Ausztria népeinek leírását folytatja.

A hitregék, mondák, mesék és legendák ismertetését Weissenhofer Róbert adja elő, a népzeneről, tájnyelvi költészetéről Hanslick Ede és Muth Rihárd ír. Lehr Albert fordította le e cikkeket. Majd az alsó-ausztriai régi építésről találunk cikkeket Hanssen Alajostól, Lind Károlytól, Niemann Györgytől, mind a három cikket Pasteiner Gyula fordításában. Az illusztrációk legtöbbje régi emlékeket és épületeket tüntet fel. Egy füzete ára 30 kr s megrendelhető a Révai-testvéreknél.

Nemzeti színház. Az akadémia bírálói nagy dícséretet közt adták ki a Teleki-díjat Csiky Gergely «A vasember» című tragédiájának. A Teleki-pályázatokról már régen nem kapott a színpad ily művet. E hó 14-iki előadása új színpadi diadalt szerzett érdemes írójának. Könnyen indul, gyorsan bonyolódik. Cselekvénye világos, szerkezete szabatos. A három felvonásos dráma két első felvonásának színpadi hatása biztos és zajos. A harmadik felvonás a kifejlődéshez már lassabban visz, s a hős zordonsága uralkodik benne, míg az előbbiben két szerelmek története hat meg.

«A vasember» igazi vasember, egy Bárdi nevű vasgyáros, a kinek a természete is vas, s a ki büszke, hogy saját szorgalmából boldogul s lenéz, megveti az arisztokratákat. Vasgyárához neki is kellett azonban egy arisztokrata, mert a világ a fényes névre sokat ad. Megvette tehát gróf Szentgáliót a nevé, s fizet érte annyit, hogy a gróf megélt utána dologtalanul. Azt akarja, hogy fia is az ő nyomdokait kövesse, legyen olyan vasember, mint ő, tartsa meg a vagyonnal megszerzett hatalmat, ezímek és ezimerek után ne vágjon, mert alapíthat ugyan új nemes családot, de unokái majd eltékoznak a vagyon. Bárdi ebben a gondolkodásban hajthatatlan, s ezzel okozza családja szerencsétlenségét. A grófnak van egy leánya, Edith, a gyárosnak egy fia, Andor, a kik megszeretik egymást. A vasember hallani sem akar arról, hogy egymásé legyenek; de Andor is hajthatatlan, mint apja, és szerelem nélkül nem akarja nőül venni azt a gazdag lányt, a ki apja kiváltszott neki. Apa és fiú összezörrennek, és Bárdi a gróft is kiutasítja házából. Szentgáli elveszté jövedelmét, a fővárosban sanyarog leányával, csinálja az adósságot, kártyázik és váltót hamisít, melyet Bárdi titkára átad a vasembernek, a ki eleinte felháborodik, de mégis megtartja a váltót, aztán megmutatja Edithnek, s kényezteti vele, hogy mentse meg apja becsületét s fogadja el a kikoszorított kárót. A leány kész meghozni az áldozatot. Az utolsó felvonásban

Szentgáliával találkozik, a ki fél, hogy a hamis váltót nem tudja kifizetni. De megtudja, mi történt váltójával, hogy Edith boldogságba került az. Szentgáli öngyilkos lesz, s Edith mérgegel szabadul meg az élettől és völgyenyétől. Andor pedig ideálja mellett törrel szúrja át magát. A vasember össze-törte családját és önmagát. Dolyfe elragadt tőle minden örömet. A vasember nehézt szerepe Szacsvainak jutott, ki a folytonos zordonságot és nyereséget lehetőleg enyhítette. Övé és Márkus Emilié (Edith) volt a színpadi siker nagyobb része. Berzeviczynek (Szentgáli) és Mihályfinak (Andor) több jelenés hatása jutott. Nádai és Felekiné asszony működteték még közre a jeles előadásban. A közönség zajosan tapsolta a szerzőt és a szereplőket.

Zichy Mihály hatvan új, eddig ismeretlen rajzát fogják közelebb kiállítani Bécsben. E rajzok fantasztikus illusztrációk *Lermontov* «Mary hercegnő» című regényéhez és *Rustarelli* «Párduczbor» költeményéhez. Később a magyar képzőművészeti társulat is be fogja mutatni a nagy művész e legújabb műveit.

Az akadémia nagy termének művészi díszítésén szorgalmasan dolgoznak, s a májusi közgyűlésig a főrészt el is akarják belőle végezni.

A menyzet ugyszólván egészen kész s csupán négy hatszögletű s két nyolcszögletű mennyezet-rész maradt üresen, melyekre már közelebb a *Lotz* allegorikus freskói jönnek. A díszítési munkálatokat már egészen befejezte *Göz* Adolf, iparrajziskolai tanár, ki a vidgató menyzetet is festette. A menyzet közepére a magyar czimert festették: gurilándokkal, bordurookkal körülvéve. A freskó díszítési gazdagon ki vannak aranyozva s virág-füzerekkel, amorett fejekkel díszítve. A boltzatokat dús szőnyeg-mintákkal látták el s a karzat feletti falakra fantasztikus kagylókat festettek. A bejárás oldal falazata egészen vörös lesz: de ezt majd egykor, évek múlva, az új-kort ábrázoló freskók fogják felváltani. A nagy freskók közül még eddig csak az első csoport készült el teljesen, az előki emelvény feletti falazaton. Az ezzel szemközt levő falrészt egyelőre üresen hagyják; de ide már rövid idő múlva — mindenesetre az akadémia nagygyűlése után — *Lotz* megfesti freskóinak második sorozatát. Ugyancsak a *Lotz* kezére várnak az ablakok feletti, félkör alakú vignetták is, melyek május elejéig okvetlenül elkészülnek.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémián január 16-ikán a harmadik osztály ülészeit Than Károly elnökelete alatt és szaktudományi dolgozatok fordultak meg a felolvasás asztalánál. *Lenhossék* Mihálynak komoly vizsgálódás alapján irt dolgozatát Mihálkovics Géza mutatta be. Címe: «Összehasonlító bonoztani vizsgálatok a velős hüvelyek fejlődéséről a középponti idegrendszerben». Majd dr. *Horváth* Géza terjesztette elő dr. *Daday* Jenőnek, a nemzeti múzeum segédőrének dolgozatát a Branchipus-fajokról. A Branchipusok alsó rendű rákokok, melyek tócskákban élnek. A szerző hazánkban eddig 7 fajt észlelt: ezek között van egy új varietas, melyet dr. Chyzer Kornél zemplémegei főorvos a Bodrogközön fedezett fel.

A természettudományi társulat közgyűlése e hó 18-ikán ment végbe a nagy társulat tagjainak élénk részvétele és Szily Kálmán elnökelete alatt.

A titkári jelentésben *Lenygel* Béla buzgó munkásságról, eredményes kezdeményekről számolt be. A társulat szakülése, bár felölték a természettudományok minden ágát, nem mutatnak föl oly eredményt, melyet töltik várhattak, a minek oka a tagok nagy igénybevétele sokfelé. Nagy lépés történt azonban a természettudományi ismeretek népszerű terjesztése érdekében. A társulat, mely eddigelé a természettudományi ismereteket terjesztette, most magának a természettudományoknak népszerű terjesztését kísérlette meg. Tavalgy Ilosvai Lajos a vegytan, az idén b. Eötvös Loránd a természettan köréből tart népszerű tudományos előadási ciklust. Ujítás továbbá a «Pótfüzetek» kiadása, mint a népszerű természettudományi előadások gyűjteményének bővített alakja. A könyvkiadó vállalatra Herman O., Lóczy és Guillemin műveinek díszes kiadásával 11,000 frt deficit hárult. Ezért jövőre csak kisebb munkákat fognak kiadni. Semsey Andor, a tudományok bőkezű pártfogója mégis lehetővé tette, hogy Herman Ottó nagy műve «A madarak»-ról elkészüljön. A társulat tagjainak száma 5287. Heller Ágost könyvtári jelentése szerint a társulat csereviszonyban áll 164 társulattal, ezek közt az Egyesült-Államokban 19, Kanada, Mexikó, Brazília, Argentínában egy-egy társulattal. A könyvtárolomány ez idő szerint 7495 mű 12,881 kötetben és 2687 füzeten. A könyvtár 1887-ben 1990 frtot fordítottak. Az ajándékok közül kiemeleddő Than Sándor nagyobb botanikai könyvgyűjteménye, és Kossuth Lajos ajándéka, Bellardi műve 4 kötetben. A társulat alapitókéje 68,713 frt, az 1887. évi forgó tőke maradéka 4458 frt és így a társulat vagyona 73,171 frt. — 1888-ra a társulat két pályadíjat tűzött ki: 1. Magyarországon eddigelé ismeretlen Rhyolitkájának petrográfiai tanulmányo-

zására és minél több oly tanulságos fizikai kísérlet leírása, a melyek a középszkolai oktatásban is értékesíthetők; jutalma mindegyiknek 300 frt.

A képzőművészeti társulat legutóbbi választmányi ülésén *Keleti* Gusztáv felolvasta az igazgatóság jelentését, mely meleg hangon emlékezik meg a Münchenben elhunyt Weber Ferenc festőművészről; tudatja továbbá, hogy Trefort Ágoston közoktatásügyi miniszter az ősi kiállításból még pótlólag Verhas Jannak arany éremmel kitüntetett «Egyedül» című festményét is megvásárolta a nemzeti múzeum számára s ezzel együtt a kormány ezuttal összesen 10 festmény után 9370 forintot fordított a társulat kiállításán művásárlásra.

Keleti Gusztáv ezután hivatkozva az *Arany-szobor bizottságnak* ismert határozatára, melyvel az általa kiküldött pályabíróknak ítéletét megdöntötte, úgy a maga, mint *Lotz* Károly nevében is kijelentette, hogy a pályabírósgból mindketten kilépnek. A választmány behatón foglalkozott ezután a műcsarnok telkének kibővítésével s szomszédos telkek egy részének megvásárlása által. E vásárlás mintegy 23,000 forintnyi beruházást igényelne. A választmány szavazattöbbséggel hozzájárult az igazgatóság javaslatához. Végül bejelentették, hogy Kamermayer Károly Budapest főváros polgármestere 200 frttal az alapító tagok sorába lépett.

A magyar írók segélyegyletének 1887-ik év második feléről szóló kimutatása azt tünteti föl, hogy a jótékony intézet gyér támogatásban részesül a társadalom részéről. Tőkéje félfév alatt csak száz forinttal gyarapodott, adomány pedig csak 25 frt folyt be, az intézetet állandóan segítő két urnától. Ellenben a segélyezés szükségé övről-évre növekedik. A félfévi rendes segélyezés 53 félnek 5060 frtot tett, rendkívüli segély 305 frt, temetési költség 50 frt; összesen 5415 frt. Vadnai Károly egyleti titkár felhívja a hazai irodalom barátait és ajótékonyágokat gyakorló köröket, pénzintézeteket a m. írók segélyegyletének melegebb támogatására, melyre e sok agg írók, írók özvegyét és árvaít gyámolító intézetnek nagy szüksége volna.

MI UJSÁG?

Udvari bálók. A jövő hó elején az udvar Budapestre jön s itt tartózkodása alatt egy udvari bál és egy estély lesz a budai várpalotában. Ez utóbbiban résztvesznek *Rudolf* trónörökös, a trónörökösné és *Mária Valéria* főhercegnő. A bécsi udvari mulatóságokat még egy második nagy táncestélylyel is megtoldják, mely e hó 30-án vagy 31-én fog megtartani. Erre az estélyre számos meghívót adnak ki. *József főherceg* a színházegyletről. Dr. *Rudolphi* József Szegedről nemrég a tűzoltó-eljárásról kis munkát irt, melyet *József főherceg*nek, a tűzoltó-ügy lelkes barátjának is megküldött. A főherceggel a szerzőhöz következő levelet intézett:

Acsuth, 1888. január 11. Tisztelt doktor uram! Legújabb, a színházegyletre vonatkozó munkáját, a melyet hálásan ide mellélek, külön tanulmány tárgyává tettem. A fizikai és matematikai kiszámítások határozottan állanak és érdemes volna, az oltó eljárást tudományos vita tárgyává tenni. Csak két észrevételem volna. 1-ször: Répeksek vagyunk-e egy ily nagy léggel töltött és szellőztetővel úgy, mint kijárisokkal ellátott épületet egy helyredállítani, hogy a vész esetén hermetice elzárhassunk s minden legkisebb részen áthatoló külleg ellen? 2-ször: Csak idő kérdés: ézen eljárás mennyi idő alatt volna eszközölhető. A tűzoltásnál az idő nagy faktor, ezt lokalizációk alkalmával legjobban tapasztaljuk. — A rendkívüli zord tél, a sok hó és a teljesen megromogált közlekedések még lehetetlenné tették eddig a kísérleteket új mentő felszerelésével. Helyül kiszemteltem alsó tűzoltó-szertáram pincéjét, a melyet őltő gázokkal és füsttel veszély nélkül lehet megtölteni. A hogy szép tavasi idő lesz, felkérdelem az észleletek foganatosítására. Ajánlom magamat kedves emlékébe, maradván őszinte tisztelője: *József főherceg*.

A főhercegnő magyar dala. *József főherceg* családja körében, mint tudva van, hajlékuk van a művészeteknek is. Klotild főhercegnőasszony és lányai nagy kedvvel mivelik a festészetet. *Mária Dorottya* főhercegnő egy magyar nótát is szerzett s ezt rövid idő múlva bizonyosan széltiben fogják játszani a cigányzenekarok. Hogyan került vonójukra, annak érdekes történetkéje van. *Jónás Gyurka*, a miskolci banda nagybőgőse, híret hallotta, hogy *József főherceg* foglalkozik a cigány nyelvvel és érdeklődik a cigány nemzetiség iránt; irt tehát a főhercegnék segélykérő levelet, nem is hiába, mert kapott ötven forintot. Most újévkor szép gratulációban kívánt minden jót a főhercegnék és családjának. A jószívű főherceg erre is felelt cigány nyelvű levélben a

nemcsak újabb ötven forintot csatolt hozzá, hanem még valami értékesebbet is: egy kottát, ezt írta róla: «Nagy kár, ha nem szeretik többé a szép magyar nótákat, talán egy újat jobban fognak szeretni. Küldök neked egyet («Borura derü»), a melyet most csinált és írt az én leányom, Mariska, mely nóta szép. Muzsikáld ezt Miskolcra és ha meg fogják tudni, hogy kitől van, fogsz kapni, ha meghallják.» A zenedarabot Radics Lajos átírta zenekarra s most tanulja bandájával. Tőle pedig bizonyosan eltanulják mihamar mindenféle.

A nemzeti színház és operaszínház kormánybiztosát, Beniczky Ferenc államtitkárt e hó 14-én üdvözölték a nemzeti színháznál, másnap pedig az operaszínháznál. A nemzeti színház tagjainak üdvözlőre adott válaszában Beniczky szerencsésen jellemezte a viszonyokat, s a jövő teendőit illetőleg, a létező bajok elhárítására a legjobb utat jelölte meg.

A nemzeti színháznál **Bercsényi Béla** üdvözölte. Beniczky kiemelte beszédében, hogy a nemzeti színház helyzete kedvezőbb, mint az operáé, itt tehát könnyebb lesz az ő helyzete is. Megemlékezett elődeiről, b. Podmaniczkyról, gr. Keglevichről, amaz csöndes, komoly, tapintatos modorral látott feladatához; Keglevich pedig páratlan buzgalommal, ideális czéllokkal, hogy a színházakat európai színvonalra emelje. A tapasztalás azt mutatja, hogy a nemzeti színháznál habozás nélkül a báró Podmaniczky szerényebb, de a viszonyokhoz képest biztosabb rendszerét kell elfogadnia. A nemzeti színháznál inkább csak a **felügyelő szerepét fogja teljesíteni**, a művésztébe nem szól bele, szabad kezét enged a kipróbált igazgatónak, Paulay Edéné (éjlenzés). A személyzetet kéri, hogy teljes erővel támogassák mind őt, mind a szakigazgatót s különösen az összejáratéka fektessenek nagy súlyt, mert ez legjobban emeli a művészi színvonalat; példa az, hogy Coqueilin hatását is gyakran csökkent a környezete; mintaképp szolgálhatnak a meingenieik.

Az operaszínháznál előbb **Erkel Sándor** igazgató üdvözölte, majd **Káldy Gyula** főrendező. Beniczky kijelentette, hogy nem jószántából jött, hanem a kormány bízalma küldte. A képviselőház pénzügyi bizottsága leszálltván az opera számára kért segítyt, gróf Keglevich hírtelen lemondott, s a kormánynak nem jutott ideje utód választására. Hangoztatta a megtakarításokat, melyek egyesek érdekeit fogják érinteni. Változtatni kíván az operaszínház szabályzatain, melyek mindent az inténdás kezébe adnak. Ez neki nem kell. Így a művészi részben teljesen szabad kezét enged Erkel Sándornak, a ki a munkakörére háruló felelősséget is egész teljességében veseli. Ő a főfelügyelő szerepét fogja betölteni és csak az érvényesekben tartja fenn a döntés jogát. A szakértelmet igénylő kérdések megoldására valók a szakemberek. Bizalommal lesz mindenki iránt; a ki e bizalomra méltatlan, attól majd lesz mód a meg szabadulásra. Senki se vessen rá követ, a miért kötelessége teljesítésében kénytelen lesz egyesek érdekeit érinteni. Az utóbbi időben megpendítették a bérbeadást. A helyzet tisztázására azonban egyelőre az előbb jelzett módon törekedni.

A kormánybiztos beszédét megdöbbenték, s aztán a tagokat bemutatták Beniczkynek.

Farsang. A budapesti nagyobb bálók sorozatát az idén is a **jogászbál** nyitotta meg január 14-ikén. — **A tisztviselők bálja** az idén is számot fog tenni az elite-bálók sorában. Háziasszonyul Beniczkyne-Bajza Lenke urnot nyertek meg. A rendezőség élén id. gróf Szapáry Péter buzdíkolódik. — A készülő bálók meghívói sorában megjelent a **gyógyyszerészbál** is; február 6-ikán a redoutuban tartják meg a vigalmat, melyen Balogh Károly jó zenekara fog játszani s új souper-csárdást is mutat be. Belépti jegyek január 20-ikától fogva a bálbizottsági irodában (muzeum-körút, vegytani intézet) kaphatók; a személyjegyre 3 frt, a családjegyére két személyre 5 frt, három személyre 7 frt, négy személyre 9 frt. — **A protestáns bál** február 6-ikán lesz az Andrássy-úti polgári kör termeiben s jövedelme az országos protestáns árvaházak jut. — **Az athleta-bál** febr. 8-án lesz; az elnökség lady patromesse-it gróf Almássy Kalmánné, szül. Wenkheim Minka grófnőt nyerte meg. E bál bizottsága ez idén újból életbe léptetni szándékozik a pár év óta — költségves voltánál fogva — mellőzött füzér tánczot (cotillon). A sport egyesületek tekintélyes része s — egy-két kivétellel — az ország összes atletikai klubja 2-3 tánczossal képviselteti magát e bálon.

A tanulók száma. 41,454 tanuló iratkozott be a folyó tanévhez az ország összes középiskolaiba. Az előző tanévhez képest 250 a növekedés. Gymnáziumba iratkozott 34,749 tanuló, a mi az előző évhez képest 151-nyi apadás, a realiskolák tanulójának száma pedig 6705, a mi 401 fűnyi növekedésnek felel meg.

Feltűnő öngyilkosságot jelentenek Szabadkáról, hol a társadalmi viszonyok már régóta zavarosak, és sok szomorú hírt jegyez össze a krónika. Dr. Mukits Károly fiatal ügyvéd, Szabadka egyik legelőkelőbb fia, a legutóbbi választáskor a város egyik kerületé-

ben képviselőjelölt, e hó 19-ikén délben agyonlőtte magát, s azonnal meghalt. Esküvéje a viross dűszagdag és szép ifjú hölgyével, Verme Gábrillával e hó 21-ikére volt kitűzve. Csak találgták, de senki sem tudja megfejtene az öngyilkosság okát.

Anyagi gondok nem bántották, irigylett véglegény volt, szép jövő állt előtte. A fiatal ember máris tekintélyes szerepet vitt Szabadkán, sőt az utóbbi időben politikai vezérserfere jutott neki. A kormánypart jelöltül lépette fel a mult választásoknál Horvát Mór szintén kormányparti ellen. A választási küzdelem elkecseregett volt. Mukits kisebbségben maradt, de a választás ellen vizsgálatot rendeltek el, s alapos kilátás mutatkozott, hogy a választást megsemmisítik. A választás a nyár óta választások két elengedő törőrrá osztotta Szabadkát. A lapoknak mindig volt mit írni Szabadkáról, s csak nem régi-ben is azt táviratozták Szabadkáról, hogy dr. Mukits óriási botrányt csinált, az utazóral revolverrel lövöldözött egy szabadkai polgár házára. Az egész hír alapatlan volt. A választási hajtsza s az utána támadt villongások nagyon megrongálták a fiatal ember nyugalmát, idegessé vált, s ily pillanatokban dönthetett élete fölött. A valóság és költemény egymásba fűződik, hogy megmagyarázza a megdöbbentő eseményt, de találgatás minden. Mukits egyetlen soronyi levelet sem hagyott hátra.

—y— V., Erzsébetvár 7. sz. a bécsi utca sarkán létező Mertens és társa fényképezési műterme, a mely finom izéssel s szakzszerűleg a legtekintélyesebben van berendezve, e nemű intézetek közt első rangu helyet foglal el; a műteremből kikerült képek nagy művészi kidolgozás, mint izlés tekintetében különös figyelmet érdemelnek.

—x— Figyelmeztetjük t. olvasóinkat a Friedrich-féle «egészségi labdac» nevű jónak bizonyult hoi különlegességre, melyet már sok magyar családban mint igen sikeres háziszert alkalmaznak, úgy hogy sok háztartásban már hiányoznia sem szabad.

«The Gresham» életbiztosító-társaság Londonban. Az 1887. június 30-án befejezett 39. üzleti évről szóló évi jelentés, melyet az utolsó rendes közgyűlés elé terjesztenek, már nyomtatásban is megjelent. Közöljük a főbb adatokat: A lefolyt év eredménye rendkívül kedvező volt. Az év folyamán 58,038,225 frank biztosítási összegről szóló 6214 ajánlatot adtak be a társasághoz, mely 48,901,000 frankról szóló 5448 ajánlatot elfogadott s a megfelelő számú kötvényt kiállította. A díjbevétel a viszonzbiztosításokért kiadott összeg levonásával 14,779,375-61 frank volt, melybe 1,735,354-44 franknyi első biztosítási évre szóló díj is bele van foglalva. A kamatszámra mérlege 3,889,035-52 frank és ha hozzátesztük a díjbevételez a társaság évi jövedelmét 18,678,393-10 frankra emelte. Az év folyamán a társulat által életbiztosítási kötvények után kifizetett összegek 7,038,706-45 frankra rugtak. A lejárt kiadásait és vegyes biztosítási szerződések után kifizetett összegek 2,597,392-29 frankot tettek. Biztosítási kötvények visszavásárlására 1,092,257-71 frank fordított. A biztosítási és járadékalkapok 3,350,290-10 frankkal növekedtek. Az aktívák összege az üzletév végén 97,872,236-56 frank volt. Elhelyezett tőkék: 207,523-95 frank az angol kormány kötvényeiben, 1,220,697-92 frank az indiai és gyarmati kormányok kötvényeiben, 15,049,988-54 frank idegen állami kötvényeiben, 2,609,700-73 frank garantizott vasutak részvényeiben és elsőbbségi kötvényekben, 16,008,956-87 frank házbirtokban (ezek között a társulat háza Bécsben és Budapesten), 9,023,153-03 frank jelzálogos követelésekben és 14,914,971-88 frank különféle kölcsönzímletekben.

HALÁLOZÁSOK.

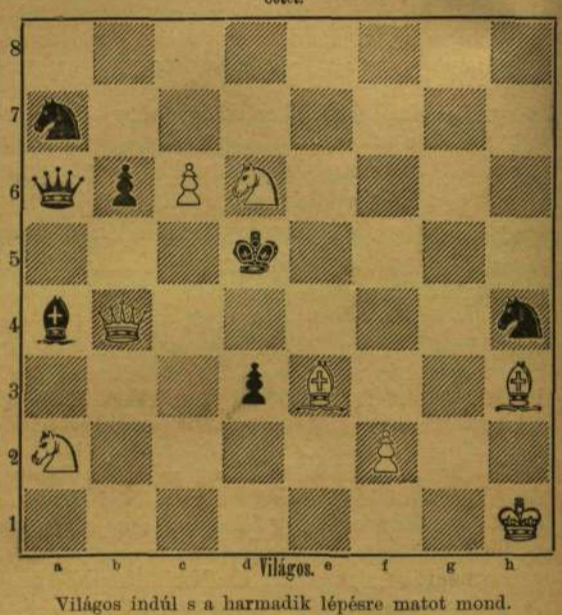
Elhunytak a közéletben napokban: **ANTUNOVICS János**, bosoni címzetes püspök, kalocsai főszékesegyházi nagyprepost, köztisztelendő főpap, Kalocsán. — **ID. HEINRICH ALJOS**, a fővárosi kereskedővilág egyik legtekintélyesebb és tiszteltabb tagja, 76 éves. — **HUTYRA JÓZSEF**, vikárius, 61 éves, Iglón. — **ARTINGER FERENCZ**, a topolyai járás szolgabírója. — **DR. GERVAY BÉLA**, tartalékos huszártiszt, Forinyák honvéd altábornagy veje, 29 éves, Kairóban, hová enyhülést ment keresni. — **NEUWELT ÁRMEN**, kereskedelmi tanácsos, a magyar kereskedelmi csarnok elnöke, számos részvénytársaság igazgatóságának tagja, Budapesten. — **FÜLLICH ALJOS**, magkereskedő, Kolozsvárt. — **HAJDU LÁSZLÓ**, földbírtokos Szabadkán, élete 56-ik évében. — **VAJDA GYULA**, fejérmegyei áldozó, Nagy-Kanisán, élete 28-ik évében. — **KMETH ANTAL**, érseki jószágigazgatósági titkár, 61 éves, Egerben. — **LÁSZLÓ FLORIÁN**, szegedi polgár, az 1848-ig fűnállott polgárúrság tagja, az 1848-iki szegedi nemzetlőrség segédtszije, 67 éves. — **BÁNYAI JÓZSEF**, Kolozsvár város képviselőjének tagja, 1848—49-iki nemzetlőrség tiszt, életének 67-ik évében. — **BENE ZSIGMOND**, brassói városi kövezetvám-szedő, 64 éves. — **VERDINGER JÓZSEF**, 1848—49-iki honvédszázados, Budapesten; ugyanitt: **HUBER János**, ékszerész. — **WAGNER János** FRIEGES, a városi törvényhatóság tagja, 70 éves, Maros-Vásárhelyt.

HANNY NÁNDOR, uradalmi nyug. tisztartó, Kaposvárt. — **TÓTH JÓZSEF**, régi honvéd-főhadnagy, Ászódon. — **LÁZAR LIPÓT**, hunyadmegyei bírtokos. — **RIGÓ ANTAL**, a gyöngyösi takarékpénztár ellenőre, 74 éves. — **EISERT JÓZSEF**, szakolczai ügyvéd, régi honvéd-százados, 61 éves.

ERRARA FERENCZ, tanár, az olasz királyság személtora, a büntető jogtudomány egyik kitünősége, kinek neve tekintély egész Európa jogász-világában, jan. 15-én Lucuban meghalt, 80 éves korában. **LÓCZY LAJOSNÉ**, szül. Faur Eugénia, a műegyetem tudós tanárinak neje, Faur János kuriai nyug. bíró leánya, 29 éves, Budapest. — **ÓZV. SVASTOS JÁNOSNÉ**, szül. Csértán Krisztina, 84 éves, Zala-Eger-szegen. — **WIMMER IMRE**, szül. Palkovics Mathild, Wimmer Imre káptalani főtitisz neje, Palkovics 1848—49-iki kormánybiztos nővére, Esztergomban. — **PAULI EDÉNÉ** asszony, a piski-i vasuti főmérnök neje, 38 éves. — **ÓZV. SEIDE RESZŐNÉ**, szül. Mattausch Antónia, 58 éves, Szegeden; ugyanott: **ÓZV. ADÁM GYÖRGYNÉ**, Adám Kristóf pénzügyi titkár özvegye, 80 éves. — **ÓZV. SZILVÁSI ISTVÁNNÉ**, szül. Fehérpataky Fanni, 39 éves, Egerben. — **ÓZV. TÓMÁRY ANDRÁSNÉ**, szül. Arizy Katalin, 39 éves, Dettán. — **TÓTH MIHÁLYNÉ**, ügyvéd neje, Miskolcon. — **LONOVIC MARGIT**, Lonovics Albert, csanádmegeyi árvaszéki elnök leánya, élete 15-ik évében, Makón. — **VOJNICH MARGIT**, Vojnich Sándor 19 éves leánya, Szabadkán. — **ÓZV. RÉPÁSKY ALJOSNÉ**, szül. Szomjas Lujza, Szomjas József országgy. képviselő nővére, 46 éves, Miskolcon. — **GAAL SÁNDORNÉ**, szül. Sztupjár Zsuzsánna, 39 éves, Kolozsvárt. — **HARAGYI VILMOSNÉ**, szül. Glück Berta, 24 éves, Mező-Kövesden. — **RÁPÓTI NAGY KÁROLYNÉ**, szül. Csornai Ágnes, 63 éves, Debreczenben.

SAKKJÁTÉK.

1475. számú feladvány. Hofman Fr.-től

Világos indúl s a harmadik lépésre mutat mond.

Az 1469. sz. feladvány megfejtése. *Wyke N.-től.*

Megfejtés.

Világos. Sötét.

1. Fe1—d3 K. t. sz.
2. Fd3—e4 (+) t. sz.
3. Vd4—d5 v. Fe4—e6 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. Kovács J. — *Az Erkel-sakk-társaság neubén:* Exner Kornél — Szepcsen: Pintér János. — *Sakkgyűdearhelyt:* Nagy András. — *A pesti sakk-kör.*

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

A király és a barát. Burger «Der Kaiser und der Abt» című tréfás költői beszéde a Mátyás király s a czinkotai kántor ismeretes monációját tárgyalja; magyar mondat nem érdemes némébb fordítani vizs-sza, kivált — gyöngén. A Rückert csinos kis regéje sem jobb, t. i. a fordításban.

Sz. B. Köszönettel vetünk.

Z. Z. S. A gondolás dala mesterkelt; az «Első hó» (otthon) tökéletesen érthetetlen, oly zavaros. A heti tárcák iránti ajánlatra sem reflektálhatunk.

Az első ajándék (németből). Eredetijét nem ismerjük (a költő nevét?); szép lehet. De fordításban erőtlén, színtelen.

HETI NAPTAR. Január hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Izraelita
22 V. A 3 Vincze sz.	A 3 Vincze	10 D Nisz. G.	9 Jászón
23 H. Bold. Assz. elj.	Imrike	11 Theodáz	10
24 K. Timót pk. vt.	Timót	12 Tacian	11
25 S. Pál fordulása	Pál ford.	13 Hermil	12 Jerem.
26 C. Polikárp pk.	Polikárp	14 Raj. s. s. v.	13
27 P. Ar. sz. Ján. e.	Krizosz.	15 Kalib. Ján.	14 A fák
28 S. Alex. Cirill. p.	Nagy Kád. cs.	16 Sz. Péter	15 S. B.

Holdvilágzás: ☾ Holdtőle 29-én 35 pk. reggel.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.** (L. egyetem-tér 6. szám.)

Égy hatzszor hasznolt petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdj külön minden igtatás után 30 kr

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdeteményeket elfogad **BÉCSBEN:** Dukos M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Ooppelik A. Stabenbastei 2

A Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület XLVIII. évi rendes közgyűlését 1888. évi február hó 7-én d. u. 4 órakor fogja megtartani Budapesten, saját helyiségében (IV., egyetem-utca 2-ik sz. a.).

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentése az 1887. évi üzleteredményről.
2. A mérleg és tiszta jövedelem iránti határozathozatal.
3. Az alapszabályok 23. §-a értelmében az egész igazgatóságnak (9 tag) újból való választása.
4. Igazgatósági előterjesztések.

Ezen közgyűlésre a t. cz. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alap-szabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által szavazati jogát, kinek részvénye 1887 december 31-ig nevére iratott s a közgyűlést megelőző nap déli 12 órájáig a társaság főpénztáránál meg le nem járt szelvényeivel együtt letétezt. — Kelt Budapesten, 1888 január 18-án.

Az igazgatóság.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárnál kapható — az osztr. tart. számára Stelinski György esz. kir. egyet. könyvtárnál Bécsben, I. Bezirk, Stefansplatz Nr. 6

PÁSZTÓI (PLATTHY ADORJÁN) KÖLTEMÉNYEI.

Ara fűzve 2 frt. — Diszkötésben 3 frt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárnál kapható — az osztr. tart. számára Stelinski György ca. k. egy. könyvtárnál Bécsben, I. Stefanspl. 6.

PETŐFI UJABB RELIQUIAI. 1838—1849. Gyűjtötte BARÓTI LAJOS.

Kiadja a Kisfaludy-társaság. Ara fűzve 80 krajczár o. ért.

TARTALOM: Vegyes dolgozatok. Naplótörödek. I. Historiái jegyzetek (1848—49). II. Erdélyi ut (1849). Nyílt levél a Kis-Kunokhoz (1848). Nyílt levél a szabadszállásikhoz (1848). Levél Szatmármegye alispánjához (1848). — Költői művek. Buossbeszéd (1838). Petrics Somához (1839). Törödékek I—IV. (1839). Emléksorok Török Gyulának (1841). Neumann Károly emlékkönyvébe (1841). A gyűldei ifjakhoz (1846). Sírvess (1848). Drámai törödek (1849). — Apróságok. Köszönet a pápai képzőtársulathoz (1845). Legyen az ember drámairól (1846). Petőfi könyvtára. Petőfi könyvtárának maradványai. Különféle francia és angol könyvek jegyzéke. — **Levelek 1838—1849. I. Csérfőle Lajoshoz. 2. Frankenburg Adolffhoz. 3. Dömök Elekhez. 4. Degré Alajoshoz. 5. Keeskméthy Arndt-hoz. 6. Kovács Pálhoz I—VIII. 7. Telesi Sándor grófhöz I—II. 8. Süss Károlyhoz I—III. 9. Térey Mari kisasszonyhoz. 10. Kubinyi Rudolffhoz I—II. 11. Arany Jánoshoz. 12. Adorján Boldizsárhoz. 13. Egy filőp-szállási barátjához. 14. Kossuth Lajoshoz. 15. Bem tábornokhoz. 16. Klapka tábornokhoz I—II. 17. Telegi Lajoshoz. — **Függelék.** Petőfi kézírásának mása (Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe). Petőfi rajzai. — **Petőfi-irodalom 1843—1887.** Önálló művek Petőfiről. Hírlapokban s folyóiratokban megjelent adatok.**

KWIZDA „Köszvényfolyadék»

évek óta kipróbált, jeles szer csúz, köszvény és idegbajok ellen. Kitünő hatással van nagyobb fúradságok, hosszas gyaloglás, stb. előtt és utáni erősítésre, valamint agykorban beállott gyöngeségnél.

KWIZDA köszvényfolyadék» valódi minőségben kapható Budapesten: nagyban **Török József** gyógyszerésznél, Kochmeister Frigyes utódi, Neruda Nándor, Pillych Ferenc, Stroben testvérek, Thallmayer és Seitz, Tedsyn F., Steden József. — Kicsinyben: Altwirth József és majdnem valamennyi gyógyszerésznél. Főletét: **Kwizda Ferencz János**, cs. kir. osztrák és román királyi udv. szállító ke-rületi gyógyszerárban, Korneuburgban. **1 palacczal 1 frt o. é.** Szíves megfigyelésül. E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig **Kwizda köszvényfolyadékát** kérni, s arra ügyelni, hogy ugy minden palaccz, valamint a carton is főnébbi védjeggyel legyen ellátva.

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapesten meg-jelent s minden könyvtároskedésben kapható — az osztrák tartományok számára SZELENSKI GYÖRGY esz. királyi egyetemi könyvtárnál Bécsben, I. Bezirk, Stefansplatz 6.

GYULAI PÁL. NŐK A TÜKÖR ELŐTT.

BESZÉLY Feszty Árpád rajzaival. Harmadik kiadás. Ara fűzve 1 forint 40 krajczár. Diszkötésben 2 forint.

Wiesbadeni forráskút-sók bevévésre

Wiesbaden város és a fűrdő-igazgatóság hivatalos ellenőrzése mellett készítve. A wiesbadeni forráskút-sók bevévésre, ártított alakban a forráskút összes gyógyhatásait alkateszeit tartalmazza. Forró vizben föl-oldda, a hatás a forráskút-vízhez hasonló. Megszüntetik a légző- és emésztő-szervek nehézségeit s különösen utazás alkalmával és kivételre alkalmasok. Egy pohárral 1 frt 20 kr. Továbbá szintén hivatalos ellenőrzés mellett wiesbadeni forráskút-só-pastillák, egy dobozzal 60 kr.; wiesbadeni forráskút-termésű főrdőkre, kilója frt 1.50. Szállítja a wiesbadeni forráshivatal Wiesbadenben. Egyedüli forráktár Ausztria-Magyarországról részére: **Erady C. gyógyszerész** Kromsperben (München). — Valódi minőségben kapható Budapesten: Eisendorfer G. gyógyszerésznél, gyógyszerár a «Szent-Három-szög»-ben, Török József gyógyszerár, király-utca 12, Budai Emil gyógyszer. a városi gyógy-szerárban; Szállásy István gyógyszerárta «Magyarország védasszonyához», Kristiná-város, Karacsány-utca, 1. sz. Lugoson: Vértés Lajos gyógyszer-szer. «a saashon».

A legrégibb népies gyógyszer a concentrált klosterneuburgi tag-esszencia (köszvény-folyá-ék) az orvosrendőri vegyészeti műteremben megvizsgálva és bejegyzett védjegy által eladásra biztosítva. 4 üveg 50 kr. 4 üveg 1 frt. pórtal szállítással 15 kr.-ral több. **HOFFMANN ALFRED** gyógyszerész Klosterneuburgban. Valódi minőségben a következő gyógyszerárban: Forráktár Magyarországról részére **Török József**, Budapest, király-utca 12. Arad: Rosznyi M. Debreczen: Dr. Rothschek. Szabadkán: Jóé. Pécs: Sipőcz B. Pozsonyban: Dr. Adler R. és Erdy István. Győrött: Petri F. Szegeden: Barszay K. Veszprémen: Müller G., Kicher B. Székesfehérvárr: Sáy R. Kassán: Wandraschek K. Temesvárott: Jahner C. és Klausmanns Albert.

